

UDVIKLING FOR UDVIKLINGSHÆMMEDE. NR. 6. OKT. 2009

lev
bladet

58. ÅRGANG

Som rigtige tjenere

... side 6

ANNONCE

- 4 Kort nyt**
- 5 Leder** – Det er bare noget vi leger!
- 6 Som rigtige tjenere** – Ansvar giver selvtillid
- 10 Sagsbehandling**
  - Undersøgelse: Fejl i 42 ud af 44 sager
  - Koordineret venteliste på halv kraft i Syddanmark
  - Minister: It-værktøjer skal lette sagsbehandling
- 16 Brugerrådvalg på job- og aktivitetscenter**
  - Nu kan vi få indflydelse
- 19 FAQ vedrørende værgemål**
- 20 Handicapråd** – Bland dig i den lokale handicappolitik
- 23 HANDI Forsikringservice** – Fra førtidspension til folkepension
- 24 Historien om Else** – En mor fortæller
- 31 LEVs årsregnskab 2008**
- 39 Johnnys klumme** – Når systemet svigter
- 45 Nyt fra LEV**
- 46 Kort nyt**

TV-Glad vil på finansloven

TV-Glad er tv-stationen for og med mennesker med udviklingshæmning. De første ti år har den eksisteret på tidsbegrænsede iværksætterbevillinger. Men nu mener initiativtagerne, at projektet skal på finansloven, for projektet vil aldrig kunne bære sig selv økonomisk.

- Den samlede drift løber op i 25 millioner kroner om året, siger redaktionschef Mogens Svane til avm.dk.
- Men de ti millioner følger i forvejen med eleverne, så vores ansøgning er kun på 15 millioner. Og det er da en overkommelig pris for at give udviklingshæmmede mulighed for en spændende tilværelse med jobkrav, der matcher det almindelige arbejdsmarked, men i trygge rammer. Og så er det jo også vigtigt, at udviklingshæmmede kan komme til orde, så de bliver synlige i den offentlige debat, og så de kan kæmpe for deres interesser og rettigheder.

Indsamlingslov er ude af trit med tiden

Landsindsamlinger er forbeholdt organisationer på en liste fra 1971. Flere af organisationerne findes ikke længere, mens andre ikke benytter deres indsamlingsret. Det skriver Kristeligt Dagblad. Ud af de 30 på listen er det kun nogle få, der stadig laver landsindsamlinger fra dør til dør, blandt andre Dansk Røde Kors, Folkekirkens Nødhjælp, LEV og Kræftens Bekæmpelse. Foreninger som Læger uden Grænser, Frelsens Hær og Hjerteforeningen må for eksempel ikke.

Stig Fog, konsulent med speciale i indsamlinger, kalder loven en anakronisme: "Problemet er, at man risikerer at komme ud i et gevaldigt politisk slagsmål, hvis man skal revidere loven. Hvilke interesser skal fremmes? Skal det være sygdomsbekæmpelse, u-landshjælp, kirkelige foreninger eller dyrebekæmpelse? Hvis kortene skal blandes på en ny måde, risikerer det at føre til en uskøn konkurrence om, hvem der har de bedste politiske venner," siger Stig Fog. På Christiansborg er både Socialdemokraterne, Venstre og Dansk Folkeparti positive over for at tage loven op til revision.

Tema om hjælpeordning/BPA

Den 1. januar 2009 blev lovgivningen omkring hjælpeordninger og den såkaldte BPA – Borgerstyret Personlig Assistance – indført. Den Uvildige Konsulentordning på Handicapområdet, DUKHsen, ser i det nye nummer af DUKHsen denne gang nærmere på ændringerne i lovgivningen herunder Borgerstyret Personlig Assistance. Blandt de emner, de kommer ind på, er nogle af de

erfaringer, de har fra deres rådgivning af borgere på dette område. Hvor er det, at der kan opstå problemer, hvor er det, at det kan være svært. Læs hele bladet på www.dukh.dk

Det er bare noget **vi leger!**

Beskyttet beskæftigelse – hvornår er det arbejde, og hvornår er det sysselsætning?

AF SYTTER KRISTENSEN,
LEVS LANDSFORMAND

Først talte byretten, så landsretten om retten til sygedagpenge, når man er visiteret til beskyttet beskæftigelse. Om en tredje instans skal træffe den endelige afgørelse vides ikke endnu, men under alle omstændigheder viser de to vidt forskellige domme, at området er ganske ugenomsigtigt.

Byrettens opfattelse var klart den, at beskyttet beskæftigelse er at regne som et arbejde. Landsretten sagde så her sidst i september det modsatte, altså at beskyttet beskæftigelse ikke er et arbejde.

Jeg er ikke jurist og skal ikke gøre mig klog på, om den ene eller den anden dom er rigtig, men jeg kan se på den virkelighed, der leves ude i den beskyttede beskæftigelse landet over. Og de mange mennesker, jeg kender, der **arbejder**, ja, sådan kaldes det i den verden, i beskyttet beskæftigelse, tager deres arbejde meget alvorligt. Og det er der ikke noget at sige til, for

de får lønsedler, de betaler skat og arbejdsmarked bidrag, og de afholder ferie efter ferieloven, fuldstændig som alle andre lønmodtagere.

Og sådan har det været i de år, der har eksisteret beskyttet beskæftigelse - en foranstaltning som blev etableret for at beskytte imod udnyttelse af blandt andre mennesker med udviklingshæmning.

Hvad er det så for et arbejde, der er tale om? Ja, det kan for eksempel være montagearbejde for en virksomhed, som, hvis ikke arbejdet blev lavet på et beskyttet værksted, ville sende opgaven til udlandet, hvor billig arbejdskraft så kunne udføre den. Eller det kan være en serviceopgave, så som rengøring eller opsætning af varer i en butik. Opgaver, som ville blive løst af andre, såfremt opgaven ikke var givet til en person i beskyttet beskæftigelse.

Når timelønnen ikke er mere end 10-15 kr., bør man selvfølgelig blive betænkelig og være klar over, at dette ikke kan handle om rigtig arbejde. Men stiller man spørgsmål til dette, kommer forklaringen straks, nemlig at dette jo kun er et supplement til pensionen. At de mange, der fortsat er på mellemste pension efter den gamle pensionsordning, ikke er i

stand til at tjene op til højeste pension er en detalje, som ingen interesserer sig for.

Gruppen af personer, der arbejder i beskyttet beskæftigelse under disse vilkår, er lille, ja. Netop derfor kan det ikke betyde noget at rette op på den ulighed, disse mennesker lever under et helt liv igennem.

Sagen om sygedagpenge har endnu engang vist, at der hersker meget uklarhed mellem lovgivning og den virkelighed, som leves i tilbuddene

Sagen om sygedagpenge har endnu engang vist, at der hersker meget uklarhed mellem lovgivning og den virkelighed, som leves i tilbuddene. En uklarhed som sløres gevaldigt, hvis det at arbejde efter loven blot opfattes som en leg, hvor man selv sætter spillereglerne. En frygt, som artiklen om praksisundersøgelsen i dette blad (se side 10) giver næring til.

God stil. Slips og skjorte sidder som det skal på Jøns og Gæng. En tjener skal være velklædt, også i slutningen af en lang vagt, hvor man ofte har gået op til 10 kilometer

Som rigtige tjenere

Gæng og Jonas er vokset i løbet af deres praktik på konferencehotellet Comwell Borupgaard. Og hotellet er vokset med dem

Det er en nydelse at følge Gæng og Jonas, når de dækker bordene på Comwell Borupgaard. De arbejder hurtigt, med ranke rygge og sikre bevægelser, bevæger sig for hinanden, og sætter tallerkener og bestik på bordene i lette præcise rytmer. Man skulle tro de aldrig havde lavet andet.

- Jeg er dybt imponeret over de to unge fyre. Vi forventer meget af vores praktikanter, men de kommer til tiden, de er engagerede, og jeg hører kun godt om dem fra de andre medarbejdere, siger direktør Michael Lauritsen og afslører, at Gæng og Jonas er ganske nye i tjeneruniformen.

Jonas Palmqvist og Master Suttipong Gayasit, kaldet Gæng, er kun halvvejs igennem deres fire ugers praktik på konferencehotellet Comwell Borupgaard i Nordsjælland. De læser STU – den Særlige Tilrettelagte Ungdomsuddannelse – på andet år ved Center for Job og Oplevelse i Helsingør. Det er en treårig individuelt tilrettelagt uddannelse for unge med særlige behov, og praktikken som tjenere og køkkenpersonale på hotellet, er en del af forløbet.

SKARP I TØJET

Vi har sat os om et rundt bord med kaffe og appelsinjuice i hotellets foyer. Fotografen, journalisten, direktør Michael

Lauritsen, kontaktperson fra Center for Job og Oplevelse Morten Clausen og de to praktikanter Jonas og Gæng.

Jonas er høj og smilende, med lyse blå øjne i det åbne ansigt, Gæng er kort og mørk, stolt og alvorlig i holdning og udtryk. De har sorte blankpudsede sko, mørke bukser, hvid skjorte og sort vest på. Og tøjet sidder, som det skal. Sådan da.

- Du skal lige rulle ærmerne ned, Jonas, siger direktør Michael Lauritsen, og Jonas ruller ned og knapper ærmerne.

- Vi fortæller alle vores praktikanter, at de skal stille første dag i hvid skjorte og mørke bukser og sko. Men der er altid nogen, der kommer i jeans, og så må vi begynde forfra. Men Gæng og Jonas er kommet nydelige i tøjet hver dag, og de holder sig skarpe, også efter lange vagter, siger direktøren.

De to unge mænd har taget deres praktik meget seriøst. De skal gennem de fire uger prøve forskellige funktioner på hotellet, bl.a. servering, opdækning og arbejde i køkkenet.

Jeg er dybt imponeret over de to unge fyre

*Michael Lauritsen
Direktør på Comwell
Borupgaard*

tjener
energi

Tjenerdelen er rigtig spændende, men køkkenet er ikke noget for mig

Gæng, praktikant

- Tjenerdelen er rigtig spændende, men køkkenet er ikke noget for mig, siger Gæng bestemt. Han kan allerede rydde

af med 8-10 tallerkener på armen som en rigtig tjener, selv om han bliver nervøs, når der er mange gæster. Man kunne jo tabe dem.

Både Michael Lauritsen og kontaktperson Morten Clausen synes, det er vigtigt, at han får prøvet de forskellige funktioner på hotellet, men Gæng er faldet for tjenergerningen.

- Jeg er ret glad for det, og har overvejet at tage tjeneruddannelsen. Man møder nye mennesker, og der er altid nye opgaver, siger han.

ANSVAR GIVER SELVTILLID

For Jonas var det i starten lidt grænseoverskridende at henvende sig til kunderne:

- Første dag i restauranten var det svært at gå ned til folk og spørge dem om, hvad for en sodavand de ville have, siger han.

Men han er hurtigt kommet efter det, og han har vist sig at være rigtig god til at vise gæsterne rundt.

Det bedste har nu været ansvaret. Jonas har blandt andet skulle lægge gaver på værelserne på egen hånd og stille drikkevarer og service frem i mødelokalerne.

- Og jeg var færdig før alle de andre, siger han med stolthed i stemmen.

Det er tydeligt, at de to unge mænd på kort tid har fået et skud selvtillid gennem praktikken. Men de har også givet noget tilbage.

- De er nogle gode drenge, og de tager deres del af slæbet hver dag. Og så vokser virksomheden på en måde, når de her, fordi de andre medarbejdere tager ansvar for dem. De giver en god stemning blandt kollegaerne, og de er faldet meget naturligt ind, siger Michael Lauritsen.

VIRKSOMHEDEN SKAL VILLE DEM

Jonas og Gæng er meget velfungerende, og deres praktik er indtil videre forløbet positivt, men Morten Clausen, der finder praktikpladser til de over 20

Effektivitet. Jonas og Gæng dækker op til morgenbordet på Comwell Borupgaard

udviklingshæmmede, der går på Center for Job og Uddannelses STU-linie, fortæller, at det ikke altid er sådan. Tit svigter kommunikationen mellem praktiksted og praktikant. De ansvarlige på praktikstedet kan have svært ved at fortælle praktikanterne det, hvis de gør noget forkert.

- Det kan være svært at være ærlig på en god måde. Derfor har vi også altid en kontaktperson, som er løbende i dialog med praktikstedet, forklarer Morten Clausen.

Han fortæller, at mange af eleverne på STU-uddannelsen har haft det hårdt i den almindelige folkeskole, hvor de har haft svært ved at leve op til kravene.

- De er røget i specialklasser og er ofte blevet mobbet. Så mange af dem har problemer med selvværdet. Men her tager vi udgangspunkt i den enkeltes stærke sider og i en anerkendende relation, siger Morten.

Derfor er det vigtigt for ham at finde praktiksteder, der virkelig har lyst og

mod til at tage nogle ind, der er anderledes. Og det har de på Comwell Borupgaard.

- Comwell har den indstilling, at de godt vil. De kan godt tage et socialt ansvar, og de har en meget ligeværdig indstilling til de to praktikanter, roser han.

Direktør Michael Lauritsen vil da heller ikke have problemer med at ansætte Gæng og Jonas, eller nogen som dem, når de engang er færdige med deres uddannelse.

- Det kunne jeg sagtens forestille mig. Det er vigtigt at der er plads til dem, og det er også et rigtig godt signal til vores kunder, at vi kan rumme dem, slutter han.

Interviewet er færdigt, og vi rejser os fra det lille bord. Fotografen vil gerne tage nogle billeder af de to praktikanter i arbejde. Der er ikke nogen, der siger noget, men Gæng og Jonas begynder automatisk at samle vores tømte glas og kaffekopper sammen og stille stolene på plads. Diskret, venligt, effektivt. Som rigtige tjenere.

De er nogle gode drenge, og de tager deres del af slæbet

*Michael Lauritsen
Direktør på Comwell
Borupgaard*

Direktør Michael Lauritsen er glad for Jonas og "Gæng". At der er plads til anderledes medarbejdere er et godt signal til både kunder og medarbejdere.

UDDANNELSE FOR UDVIKLINGSHÆMMEDE

Den Særligt Tilrettelagte Ungdomsuddannelse (STU) er målrettet unge under 25 med særlige behov.

Det er for eksempel udviklingshæmmede, men også andre unge, der af fysiske eller psykiske grunde ikke kan gennemføre en anden ungdomsuddannelse.

Uddannelsen er treårig og tilrettelægges som individuelle forløb, der indeholder undervisning på skole, praktisk træning og praktikophold i virksomheder eller institutioner.

AF ARNE DITLEVSEN ■

Fejl i 42 ud af 44 sager

Kun i fem procent af sagerne om visitation til § 108-botilbud var afgørelserne i overensstemmelse med regler og praksis

42 ud af 44 sager – svarende til 95 procent – om visitation til ophold i et § 108 botilbud ville blive ændret af nævnet eller hjemvist, hvis det havde været en klagesag. Kun i to sager – svarende til fem procent – var afgørelserne i overensstemmelse med regler og praksis.

Det er det sørgelige resultat af en såkaldt praksisundersøgelse, som det sociale nævn i Statsforvaltningen Sjælland gennemførte i 2008. Undersøgelsens fulde titel er: Praksisundersøgelse om flytning uden informeret samtykke efter servicelovens § 129, og visitation til §108 institutioner. Det statistiske materiale vedrørende § 129-delen er dog yderst begrænset, så i denne artikel fokuserer vi udelukkende på den del af undersøgelsen, der vedrører § 108 institutioner – dvs. længerevarende botilbud oprettet efter serviceloven.

Undersøgelsen omfatter de fem kommuner, som i 2008 blev udpeget af Ankestyrelsen til at deltage i undersøgelsen – dvs. Greve, Holbæk, Næstved, Stevn og Vordingborg.

DOKUMENTATIONEN HALTER

Undersøgelsen viser, at dokumentation i sagsbehandlingen er et af de mest gennemgående problemer. Mange af de fejl og mangler, der påpeges på tværs af områderne, består i mangel på dokumentation af de enkelte sagsskridt og i mangel på lægelig dokumentation.

I de 42 sager mangler der således flere og/eller væsentlige oplysninger. I en stor del af sagerne er dette resultat nået på baggrund af, at det ikke er dokumenteret, at betingelsen om betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne er opfyldt.

I de fleste sager er det videre ikke dokumenteret, at betingelsen om, at borger har behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling, er opfyldt. Det er typisk i disse sager heller ikke dokumenteret, at betingelsen om, at borgers behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling ikke kan dækkes på anden vis, er opfyldt.

Praksisundersøgelsen er blevet sendt til de fem involverede kommuner, men ifølge Birgith Jensen, kontorchef i Statsforvaltning Sjælland, har det ikke resulteret i nogen tilbagemelding af betydning. Det er i og for sig ikke noget nyt, at denne form for undersøgelser kritiserer kommunernes sagsbehandling, men baggrunden for, at der denne gang ikke er blevet reageret, kan ifølge Birgith Jensen være, at undersøgelsesgrundlaget er skaffet i en periode, hvor kommunerne kan hævde, at de var i en overgangsfase efter kommunalreformen.

Den undskyldning kan de dog ikke blive ved med at bruge, så det er spændende, hvad fremtidige praksisundersøgelser viser om kommunernes sagsbehandling.

Læs hele praksisundersøgelsen på www.statsforvaltning.dk/site.aspx?p=765 – Statsforvaltning Sjællands hjemmeside.

SAG NR. 104

Praksisundersøgelsen nævner en række eksempler på sager, som Nævnet ville hjemvise. Her er en af dem:

Sagen drejer sig om en dengang 20-årig ugift mand, som blev tilkendt mellemste førtidspension som 18-årig tilsyneladende på grund af et fysisk-psykisk handicap. Det er ikke oplyst, hvilken lidelse eller problematik der er grundlaget for afgørelsen. Der er ingen lægeerklæring i sagen. Det er ikke oplyst, om der er en værge. Det er ikke dokumenteret, at betingelsen om betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne er opfyldt. Det er uoplyst om borgeren selv er i stand til at forstå rækkevidden af optagelsen på plejehjem, og om han kan give et habilt samtykke til optagelsen. Det er ikke dokumenteret at betingelsen om, at han har behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling er opfyldt. Det er heller ikke dokumenteret at betingelsen om, at hans behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling ikke kan dækkes på anden vis er opfyldt. Der er ingen skriftlig afgørelse i sagen, men alene et journalnotat.

Koordineret venteliste på halv kraft

Det var tænkt som et stort og flot ventelistesystem, som skulle give mulighed for, at alle kommuner i Region Syddanmark kunne få et både overordnet og detaljeret billede af ventelisterne til de tilbud, der er indeholdt i rammeaftalen. Men sådan er det ikke gået

For at skabe et bedre overblik over udsigterne til eksempelvis at få en bolig, har Region Syddanmark søsat Den Koordinerede Venteliste. Det er en fælles venteliste for tilbud under rammeaftalen, hvad enten de drives af en kommune eller Region Syddanmark. Ventelisten består fysisk af en internet-baseret database, hvor alle, der venter på en plads, bliver registreret. Database udformes på en sådan måde, at den også kan bruges til kommunale tilbud udenfor rammeaftalen.

Formålet med ventelisten er:

- ▶ at give sagsbehandlere mulighed for på tværs af udbydere at se, hvor der er venteliste, og hvor lange de er
- ▶ at give det enkelte tilbud overblik over egen venteliste
- ▶ at give den enkelte udbyder overblik over egne ventelister set i forhold til andre udbydere ventelister
- ▶ at fungere som planlægningsredskab
- ▶ at levere lovbestemte oplysninger om ventelister, ventetider m.v.

Den Koordinerede Venteliste har været undervejs i flere år, og har nu kørt siden starten af 2009. Desværre er udbredelsen ind til videre temmelig begrænset. Det er kun Region Syddanmark og Kolding, Odense, Aabenraa og Vejle kommuner, der bruger den. Paul Ebbesen, der arbejder som planlægger i regionens sekretariat på det sociale område, siger:

- Udgangspunktet for systemet var kommunalreformen i 2006. Her besluttede regionen og kommunerne i regionen,

at der skulle laves et fælles ventelistesystem. Det ville give en mulighed for bedre at kunne orientere sig og dermed kunne give en bedre rådgivning.

- Der var enighed blandt kommunerne om, at de gerne ville have sådan et system. Desværre har mange af dem været længe om at komme i gang. Men de har jo i forvejen deres egne systemer, og så skifter man ikke bare lige til et andet. Det virker dog så småt som om, at det er ved at komme i gang.

I VEJLE HAR MAN IKKE DEN STORE INTERESSE I ANDRE KOMMUNERS VENTELISTER

Vejle Kommune er som nævnt blandt de, der benytter Den Koordinerede Venteliste. Om systemet siger konsulent i kommunens Voksenservice, Kirsten Tøttenborg:

- Systemet er ikke et bedre redskab end vores gamle, men nu har vi jo aftalt at bruge det, så det gør vi. Det er let at arbejde i, ændringer i en sag opdateres umiddelbart, men der er nogle funktioner, som vi mangler. Eksempelvis er det ikke muligt at lave en lille kommentar til en sag, og det kan der tit være brug for. I Vejle Kommune benytter man i øvrigt systemet til alle tilbud på det sociale område – altså ikke kun dem, som systemet i forhold til rammeaftalen skulle omfatte. Man ønsker nemlig kun at bruge et system i kommunen.

Hensigten med at skabe overblik på tværs af kommunegrænserne er derimod ikke en funktionalitet, som man i Vejle Kommune ser nogen stor fremtid i – også selv om man ser bort fra, at det kun er et fåtal af de 22 kommuner i regionen, der bruger systemet.

- Vi har vores egne tilbud. Og fordi vi er en stor kommune, har vi ikke et behov for at kende ventelistesituationen for andre kommuners tilbud. Selve ventelisten fortæller jo heller ikke alt, så hvis vi vil undersøge muligheden for at bruge et tilbud i en anden kommune, tager vi telefonen og ringer. For så har vi brug for mere detaljeret viden, end ventelisten kan give.

Der var enighed blandt kommunerne om, at de gerne ville have sådan et system

INGEN ADGANG FOR BORGERNE

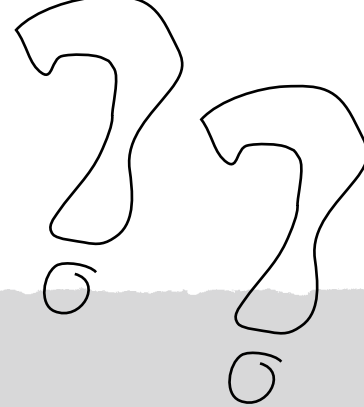
Den Koordinerede Venteliste er et internt arbejdsredskab for kommunerne og regionen. Borgeren har altså ikke selv adgang til det. Og det er med velberåd hu. Forklaringen er helt i tråd med den, som Kirsten Tøttenborg giver for, at man i Vejle Kommune vil ringe til en anden kommune, hvis man er interesseret i tilbud der:

- Man vil aldrig få den fulde sandhed ved blot at se en venteliste. For eksempel kan udsigten til at få et tilbud et sted, hvor der står fire på venteliste, være større end et sted, hvor der kun står en på ventelisten på grund af beboersammensætningen, forklarer Kirsten Tøttenborg.

Paul Ebbesen håber, at alle kommunerne stille og roligt begynder at bruge Den Koordinerede Venteliste. Sker det ikke, vil fordelene ved et fælles system blive svækket.

ANNONCE

AF KAREN ELLEMANN, INDENRIGS- OG SOCIALMINISTER ■ UDDRAG FRA INDLÆG I SOCIAL IT NYT 9

Indenrigs- og socialminister Karen Ellemann:

It-værktøjer skal lette handicappede og udsatte borgeres sagsbehandling

Mere standardiserede it-løsninger kan være med til at sikre en mere gnidningsfri sagsbehandling for blandt andet mennesker med udviklingshæmning

Vi ved, at man ikke sikrer god socialpolitik gennem lovgivning alene. Selve udførelsen afhænger blandt andet af, hvor gode værktøjer sagsbehandlerne har til rådighed. Hvis udførelsen ikke er på plads, kommer man let ind i en negativ udvikling, hvor manglende overholdelse af lovgivning hele tiden forårsager nye problemer og krav om ny lovgivning. De rigtige værktøjer vil ofte være et mix af gode metoder, der indeholder den bedste aktuelle viden på området, og it til at understøtte dem.

Det siger indenrigs- og socialminister Karen Ellemann i det nye nummer af Social IT NYT, hvor hun også slår et slag for standardisering på tværs af kommunegrænserne:

SYSTEMER SKAL KUNNE TALE SAMMEN

Det er afgørende, at it-systemer skal kunne tale sammen, frem for udvikling af flere isolerede systemer. Sagsbehandlerne har rigeligt med "ikoner" på deres computerskærm i forvejen.

Sammenhæng forudsætter en vis national standardisering og ensartethed af de faglige begreber, vi anvender. Hvis f.eks. "indsatserne" overfor borgerne kaldes noget forskelligt i Tilbudsportalen og kommunens systemer, giver det rod i kommunikationen både mellem mennesker og maskiner. Det er et langt

sejt træk at få den slags på plads. Arbejdet kan blandt andet følges på www.socialebegreber.dk

FÆLLES METODER GIVER FORDELE

Fælles metoder på tværs af kommuner gør det lettere for både borger og kommune, når borgeren flytter eller skifter sagsbehandler. Så kan den ene sagsbehandler give sagen videre til en anden, med en solid, pålidelig og genkendelig dokumentation, så borgeren ikke skal "starte forfra" i forhold til det offentlige. Fælles metoder kan også være med til at skabe nogle bedre faglige miljøer og dermed løfte kvaliteten i sagsbehandlingen, og de kan skabe en bedre kommunikation mellem tilbud og forvaltning f.eks. i forbindelse med udarbejdelse og opfølgning på handleplaner.

AFBUREAUKRATISERING

Det er afgørende, at dokumentation kun skal registreres én gang, således at f.eks. en afgørelse ikke skal registreres separat til henholdsvis journalen, brevet til borgeren, lokal ledelsesinformation, statslige indberetninger, lokale sagsstyringssystemer etc. Det lyder banalt, men har i praksis vist sig at være noget af det allersværeste.

De rigtige værktøjer vil ofte være et mix af gode metoder

Det går ikke bare ud over sagsbehandlerens tid til dialog med borgerne, men også kvaliteten af de informationer,

der samles ind. I praksis fordi den kommunale medarbejder ofte sidder og "rekonstruerer" informationer lang tid efter den faktiske begivenhed.

Hvis vi omvendt anvender it til at gøre de administrative opgaver lettere, får vi ikke alene bedre viden, men kan også skabe mere plads til de faglige og skønsprægede kerneopgaver.

UDVIKLING I SAMARBEJDE MED KOMMUNERNE

Jeg er en stor tilhænger af det kommunale selvstyre. Derfor har vi også valgt en model, hvor vi laver sagsbehandlingsmetoder i fællesskab og i tæt samarbejde med kommunerne og KL, og hvor implementeringen er baseret på frivillighed.

Læs hele ministerens kommentar i Social IT NYT 9 på www.teamonline.dk

ANNONCE

ANNONCE

Fotos fra valg-
dagen er venligst
udlånt af Job- og
Aktivitetscenteret

På Job- og Aktivitetscenteret for
udviklingshæmmede i Gentofte Kommune
har brugerne for første gang fået en bruger-
bestyrelse, hvor de selv er med til at
bestemme indholdet af deres hverdag

Nu får vi muligheden for at blive hørt

Skal der bruges penge på at male gangene? Eller skal der være brugere med til ansættelsessamtaler? Det er nogle af de emner, som den spritnye brugerbestyrelse på Job- og Aktivitetscenteret for udviklingshæmmede i Gentofte Kommune vil få på dagsordenen, når de skal fremover skal høres og diskutere en række beslutninger, som betyder noget for indholdet og tilrettelæggelsen af centerets dagligdag.

INDFLYDELSE PÅ EGET LIV

Gentofte Kommune ønsker nemlig at give brugere af kommunens tilbud for voksne med udviklingshæmning, sindslidelser eller særlige sociale vanskeligheder de bedst mulige betingelser for at få indflydelse på deres eget liv. Derfor går kommunen foran og arbejder på, at brugerne af tilbuddene vælger en bestyrelse, så de selv har indflydelse på, hvordan deres tilbud tilrettelægges.

Den 8. september i år var der valg til den nye bestyrelse på Job- og Aktivitetscenteret. Virksomhedsleder Kelvin Nielsen fortæller, at valget var kulminationen på mere end et års intensivt arbejde med brugerindflydelse.

- Det har været vigtigt for os, at vi gjorde det på den rigtige måde. Og den rigtige måde for os er, at det skal fungere repræsentativt. Det vil sige, at de brugere, som sidder med i bestyrelsen, skal repræsentere alle brugerne og være deres talerør overfor ledelsen og kommunen. Derfor er vi også alle – både brugere og personale – blevet uddannet i arbejdet med brugerindflydelse og demokrati, siger Kelvin Nielsen og tilføjer, at for mange af brugerne, som har omfattende funktionsnedsættelser,

er det at have indflydelse og sidde i en bestyrelse meget abstrakt

SOM ET FOLKETINGSVALG

Selve valget blev gennemført som et folketingsvalg. Alle de stemmeberettigede – det vil sige alle brugerne på Job- og Aktivitetscenteret – fik et valgkort, som de så byttede ud med en stemmeseddel på valgdagen. Stemmesedlen var med billeder af kandidaterne i stedet for navne, da en del af vælgerne ikke kan læse. Der var i alt 57 kandidater til de ni pladser i bestyrelsen til brugerne. 266 ud af centerets knap 350 brugere stemte.

En af de brugere, som blev valgt ind i brugerbestyrelsen, var den 53-årige Kjeld Petersen, som siden 1977 har arbejdet på Job- og Aktivitetscenterets snedkeri og montageværksted.

- Det er godt at få indflydelse på, hvad der sker herude. Nu får vi brugere mulighed for at blive hørt og fortælle, hvad vi er utilfredse med. Vi får jo ikke indflydelse på alt. Og det er stadig ikke os, som tager beslutningerne i sidste ende, men nu bliver vi hørt, siger Kjeld Petersen.

Et par uger efter valget holdt bestyrelsen sit første møde. Og på det endte Kjeld Petersen med at blive valgt som den første bestyrelsesformand nogensinde på Job- og Aktivitetscenteret. Den post er han meget stolt over.

- Det betyder, at jeg har to stemmer, hvis en afstemning i bestyrelsen ender uafgjort. Og så glæder jeg mig meget til at lære de andre medlemmer at kende, siger den nyvalgte formand, som blandt andet vil arbejde på, at man som bruger af Job- og Aktivitetscenteret bliver mødt med mere tillid.

MERE MEDBESTEMMELSE

Brugerbestyrelsen består af ni brugere, to personaler og virksomhedslederen, der fungerer som sekretær uden stemmeret. Den skal også være med til at udvikle brugernes muligheder for indflydelse og hvordan brugerne kan være med til at bestemme mere selv i deres hverdag på Job- og Aktivitetscenteret.

Kelvin Nielsen forventer, at brugerbestyrelsen resulterer i, at brugerne kommer til at opleve mere medbestemmelse fremover.

- Og det er godt for vores hus. Jeg kan fornemme, at der har været en rigtig god stemning omkring det her projekt fra alle sider. Det er godt for brugerne, men også godt for personalet at have nogen at spille sammen med om de ting, som betyder noget for vores hverdag, siger virksomhedslederen på Job- og Aktivitetscenteret i Gentofte.

Næste skridt for centeret bliver at få etableret en struktur for et godt samarbejde med brugernes pårørende.

Læs mere om valget og brugerbestyrelsen på www.jacnord.dk

Stemmesedlen var med billeder af kandidaterne i stedet for navne, da en del af vælgerne ikke kan læse

ANNONCE

FAQ vedrørende værgemål

Hovedbestyrelsen i LEV har gennem nogen tid arbejdet på en politik omkring værgemål – hvad skal LEV mene? Et udkast har været til høring i LEV-kredse og tilsluttede foreninger, og diskussionen er taget på mange møder rundt i landet. I den forbindelse har det været efterspurgt at få nogle af spørgsmålene samlet op på skrift. Her er fem af de spørgsmål som går igen

HVEM SKAL HAVE VÆRGEMÅL?

Det er desværre ikke så ligetil at svare på, hvem der kan og skal have værgemål. Ifølge loven er der tre forhold, som skal være til stede:

- 1) Man har udviklingshæmning eller svækket helbred
- 2) Man kan ikke varetage egne anliggender
- 3) Man har behov for hjælp til varetagelse af egne anliggender.

HVORNÅR HAR MAN BEHOV FOR HJÆLP?

For det første skal der være noget at varetage – dvs. hvis man kun har sin pension, så kan faste udgifter og lønpenge administreres med en aftale ifølge pensionsloven (administrationsaftale). I de tilfælde vil der ikke være noget behov for en økonomisk værge. Husk, at hele lovgivningen bærer den holdning i sig, at der skal foretages så lidt indgriben i borgerens selvbestemmelse som muligt. Værgemål kan være på personlige eller økonomiske forhold, det kan afgrænses til særlige opgaver eller et bestemt tidsrum – det kan ganske enkelt skræddersyes til den borger, som har brug for hjælp til at varetage sine interesser på et bestemt felt.

HVEM SKAL VÆRE VÆRGE?

Heller ikke dette spørgsmål findes der ét svar på. Statsforvaltningen vil i første omgang se på borgerens nærmeste pårørende. I skal som pårørende forlods gøre jer overvejelser om, hvem der vil

være en god værge, som kan repræsentere borgeren med udviklingshæmning og ikke blot bestemme over vedkommende. Hvem magter det? Hvem kender borgeren godt? Hvem er borgeren tryk ved? Hvem formår at skelne mellem egne ønsker og borgerens? Osv.

Det er ikke nogen let vurdering, hverken for jer eller for statsforvaltningen, og der er ikke en facitliste. Det væsentligste i vurderingen er, at man har en høj etik – ikke om man er klog på tal eller lignende. Etikken handler her om, at forstå og formidle borgerens behov og meninger. Som værge får man jo en vis magt, og det kræver, at man er sit ansvar bevidst og ikke misbruger denne magt til eget bedste eller til at genere andre.

MÅ MAN BRUGE AF FORMUEN?

Man kan godt bruge af formuen, men man skal have lov af statsforvaltningen. Formue, der på den måde er båndlagt, er midler på over 75.000,- kr. Men husk, at når man først er over 75.000, så er det hele beløbet, som udgør "formueforvaltningen" – og dermed også kronerne fra 0-75.000.

Frigivelse af formue til forbrug vurderes konkret. I civilstyrelsens vejledning skriver de, at ansøgningen imødekommes, hvis den pågældende må antages at få glæde og fornøjelse af det, der søges om frigivelse af formue til. Helt umuligt bør det altså ikke være. Du kan

finde flere anvisninger på, hvordan man gør, ved at læse den vejledning, civilstyrelsen har lavet (se netadresse nederst på siden). Vejledningen er skrevet på et rimeligt dansk!

MÅ MAN LAVE EN PENSIONSOPSPARING?

Man skal have lov. I vurderingen af om man får lov, anlægger statsforvaltningen den sunde fornuft, som vil gælde i andre familier, nemlig at der skal være lidt på kistebunden til uforudsete udgifter, før man båndlægger pengene i en pensionsopsparing. Altså vil de kræve, at der allerede er opsparede penge, før de giver lov til en egentlig pensionsopsparing. LEV har forsøgt at forklare, at for mange forældre til voksne med udviklingshæmning er det vigtigt at sikre deres søn eller datter efter forældrenes død, og derfor er båndlæggelse i en pensionsopsparing ganske vigtigt for mange. Civilstyrelsen har lyttet, men ikke ændret praksis. Det skal dog nævnes, at den nødvendige opsparing inden en pensionsopsparing ikke har et egentligt beløb, og at man i den slags opsparinger jo også kan gøre pengene mere eller mindre bundne.

FÅ MERE AT VIDE

Du kan finde svar på det meste på civilstyrelsens hjemmeside: http://www.civilstyrelsen.dk/fondskontor/vaergemaal/godkendelse_af_vs_disp.aspx

Og selve værgevejledningen er god at blive klog af – også inden man søger om værgemål: http://www.civilstyrelsen.dk/upload/vaergevejledning_2009_002.pdf

Bland dig i den lokale handicappolitik

Er du klar til en plads i handicaprådet? Sker der for lidt i kommunen? Så er det nu og her, du skal gøre en indsats. Lige netop nu sidder man nemlig i Danske Handicaporganisationers lokale afdelinger og sammensætter de hold, der skal overtage pladserne i diverse kommunale råd efter nytår. Du har også en chance!

Inden du kaster dig over pladserne i handicaprådet, er det en ide at undersøge, om LEV er på plads i handicaprådets bagland – den lokale afdeling af paraplyorganisationen Danske Handicaporganisationer (DH). Her mødes repræsentanter fra alle kommunens handicaporganisationer for at tage fat på det, som er fælles for borgere med handicap – uanset deres diagnose. Det kan være den generelle sagsbehandling i kommunen, tilbuddene i folkeskolen, busser og handicapkørsel, tilgængeligheden til private og offentlige bygninger - og meget, meget mere.

LEV er med i mange af de lokale DH-afdelinger, men der er stadig hvide pletter på landkortet. Find din lokale DH-afdeling her: www.handicap.dk/ lokalt. På DH-afdelingens hjemmeside kan du under fanebladet Tillidsfolk se, hvem der sidder i bestyrelsen. Hvis LEV ikke er nævnt - så er der en ledig plads!

Kontakt din lokale kreds, hvis du gerne vil repræsentere LEV i DH. Den kan udpege dig som bestyrelsesmedlem i DH-afdelingen.

VIL DU I HANDICAPRÅDET?

Tilbage til handicaprådet - eller for den sags skyld det lokale beskæftigelsesråd, klagerådet vedrørende hjemmehjælp, og nogle steder også folkeoplysningsudvalg, frivillighedsråd, skolebestyrel-

ser m.m. For alle disse råd gælder det samme: Det er den lokale DH-afdeling, der udpeger eller indstiller kandidater til handicap-pladserne. Og det sker netop i dette efterår, da kommunale råd, nævn og udvalg skal nedsættes på ny efter et kommunalvalg.

Du skal have LEV i ryggen, hvis du vil indstilles til et råd. Der er ingen formelle krav til, hvordan en indstilling skal se ud. Det kan være en mail eller et brev, men den skal underskrives af den repræsentant i organisationen, der har bemyndigelse hertil. Og den skal sendes til den lokale DH-afdelings formand. Indstillingen skal begrunde, hvorfor netop du skal udpeges til for eksempel handicaprådet. Hvad er dine forudsætninger, hvad har du prøvet tidligere osv.

Inden december beslutter man i DH-afdelingerne, hvordan man får sammenlagt de bedste hold til handicapråd m.v. Det er ikke helt nemt. Repræsentanterne skal helst have forskellige baggrunde og interesser, og kvalifikationerne skal være i orden. De skal have tid og overskud til

arbejdet. DH-afdelingen skal desuden indstille lige mange mænd og kvinder. Det er forretningsudvalget i DH-afdelingen, der udvælger på baggrund af de indsendte indstillinger. Hvis der ikke er et forretningsudvalg, så kommer formanden med en indstilling, som hele bestyrelsen derefter forholder sig til.

EN NY UDFORDRING

Hvis du bliver udpeget af DH til at sidde i et kommunalt råd, repræsenterer du ikke længere (kun) din egen organisation, men taler på vegne af alle DH's medlemsorganisationer. Det er en udfordring!

Der er plads til tre-seks forskellige organisationer i et handicapråd (plus stedfortrædere, som bruges flittigt), men der er gerne tilsluttet 15-20 organisationer til den lokale DH-afdeling. Alle vil gerne have indflydelse på rådernes arbejde. Du skal derfor sætte tid af til at diskutere rådets arbejde med baglandet i DH-afdelingen.

DH har udgivet pjecen "Når du repræsenterer DH". Den finder du på DH's temaside for tillidsfolk: www.handicap.dk/tillidsfolk.

Tag udfordringen op. Gør en forskel.

Tanker fra et handicapråd

Spændende, lærerigt og udfordrende. Tidskrævende, men fagligt interessant og baggrund for et nyt personligt netværk. Der er mange ting at sige om at være med i et handicapråd. Her er Pia Schmidts egen beskrivelse af arbejdet

Som formand for LEV Kalundborg var det et stort ønske fra min side at komme med i det lokale handicapråd. Dels for at lære en hel masse og dels for – om muligt – at have indflydelse på de beslutninger, som politikere og embedsmænd træffer.

Indtil marts 2009 har jeg været personlig suppleant i handicaprådet i Kalundborg. Herefter har jeg været fast medlem af rådet.

HVORDAN HAR DET SÅ VÆRET?

Det har været spændende, lærerigt og udfordrende – og aldrig kedeligt!

Rådet har blandt andet arbejdet med boligtilbud til mennesker med handicap, tilgængelighed til kommunens bygninger, bruger- og pårørenderåd på kommunens specialtilbud, rammeaftaler og budgetter – og sidst men ikke mindst med at få et styrings- og planlægningsværktøj vedrørende dag- og botilbud til borgere med særlige behov. Det kan undre, at der ikke findes et sådan – når man ikke fra centralt hold ved, hvad og hvor behovet er, så må det godt nok være svært at planlægge – og så er det, at man risikerer "hovsa"-løsninger.

Møderne foregår i en god tone, og det er mit helt klare indtryk, at embedsmændene har formået at skille tingene ad; og det er vigtigt med loyalitet både over for arbejdsgiver (kommunen) og handicaprådet. Imidlertid har vi fremsat ønske om, at det kommende handicapråd kommer til at bestå af fire foreningsrepræsentanter og fire politikere af den simple grund, at vi mener, at det vil give rådet større synlighed og dermed gen-

nemslagskraft. Helt perfekt vil det være, hvis politikerne kommer fra de – set med handicapperspektiv – mest relevante områder, nemlig børn og unge, ældre, socialområdet/-borgerservice samt bygge og teknik.

Personligt har jeg lært rigtig meget. Jeg er forholdsvis ny i foreningsarbejde, men det har ikke været det store problem. Jeg har naturligvis skulle afsætte en del timer til mødeforberedelse, også fordi jeg ofte har måttet sætte mig ind i baggrundsstof, som har været indlysende for de mere garvede medlemmer af rådet, for at få det fulde udbytte af mødematerialet.

Gennem arbejdet i handicaprådet har jeg som allerede nævnt fået en meget større faglig viden, end jeg havde tidligere. Desuden har jeg fået opbygget et netværk, hvilket er meget betydningsfuldt. Ingen kan nemlig vide alting hele tiden.

Udover at arbejde med de punkter, der er på dagsordenen, er det vigtigt at orientere sig i andre møders dagsordener. Det er nemlig ikke altid, at handicaprådet høres/orienteres om alle relevante sager. Og de fleste sager er relevante, hvis man ellers husker FN's Handicapkonvention og den lokale handicappolitik. Gør man det, så har stort set alle sager et handicapperspektiv – og så skal handicaprådet høres.

OG FREMTIDEN?

Jeg genopstiller til handicaprådet – og håber at blive genvalgt. Og jeg håber, at rigtig mange LEV-medlemmer – og gerne unge – vil overveje at gøre det samme. Der er jo mange foreninger under DH's paraply, men LEV kan dække dem alle. Vi har borgerne fra vugge til grav. Og fordi man har udviklingshæmning, er man ikke forskånet for at få leddegigt, sclerose, Parkinson eller lignende. Så det er vigtigt med det brede perspektiv – og det mener jeg, at jeg, som LEV repræsentant, har.

LØST OG FAST OM ARBEJDET I HANDICAPRÅDET I KALUNDBORG

Handicaprådet består af otte medlemmer; fire embedsmænd og fire foreningsrepræsentanter – heraf to fra LEV. Desuden har der været indkaldt medarbejdere med specifik viden inden for enkeltområder, når dette har været nødvendigt.

Handicaprådet mødes månedligt i cirka to timer; forud for mødet i handicaprådet har foreningsrepræsentanterne holdt formøde med DH-Kalundborgs forretningsudvalg med henblik på at sikre, at så mange synspunkter som muligt bringes videre.

På trods af de månedlige møder er der som regel en omfattende dagsorden, som foreligger cirka en uge før mødet. Jeg skal selv printe alle bilag ud, og det kan være et ret omfattende arbejde; det er ikke ualmindeligt, at der er dagsordenspunkter, hvor bilagene udgør 25 sider eller mere (f.eks. rammeaftaler, budgetter, politikker mv.). Her ville det være rart at kunne hente materiale på rådhuset – udskrevet og samlet.

ANNONCE

Tænk på din økonomi før du bliver folkepensionist

Det kan være en kostbar omgang, at blive folkepensionist – også for mennesker med udviklingshæmning. Men ATP og supplerende pension kan være med til at gøre overgangen mindre belastende rent økonomisk

At gå fra førtidspension til folkepension medfører en stor økonomisk belastning. Men der er hjælp at hente, hvis man forbereder sig i tide. Sådan ser tingene ud nu, hvis du går fra at være på førtidspension til folkepensionist:

	I dag	Folkepension	Indtægtsnedgang
Højeste førtidspension	199.500	126.516	72.964
Mellemste førtidspension	157.176	126.516	30.660
Ny førtidspension	187.368	126.516	60.852

Beløbene er årlige, gældende i 2009, og er før beregning af skat

Tallene taler sit tydelige sprog om, at rigtig mange vil opleve et markant fald i rådighedsbeløbet, når de bliver folkepensionister, og derved har de ikke samme økonomiske muligheder, som før de gik på pension.

Hvordan kan du undgå at havne i denne situation?

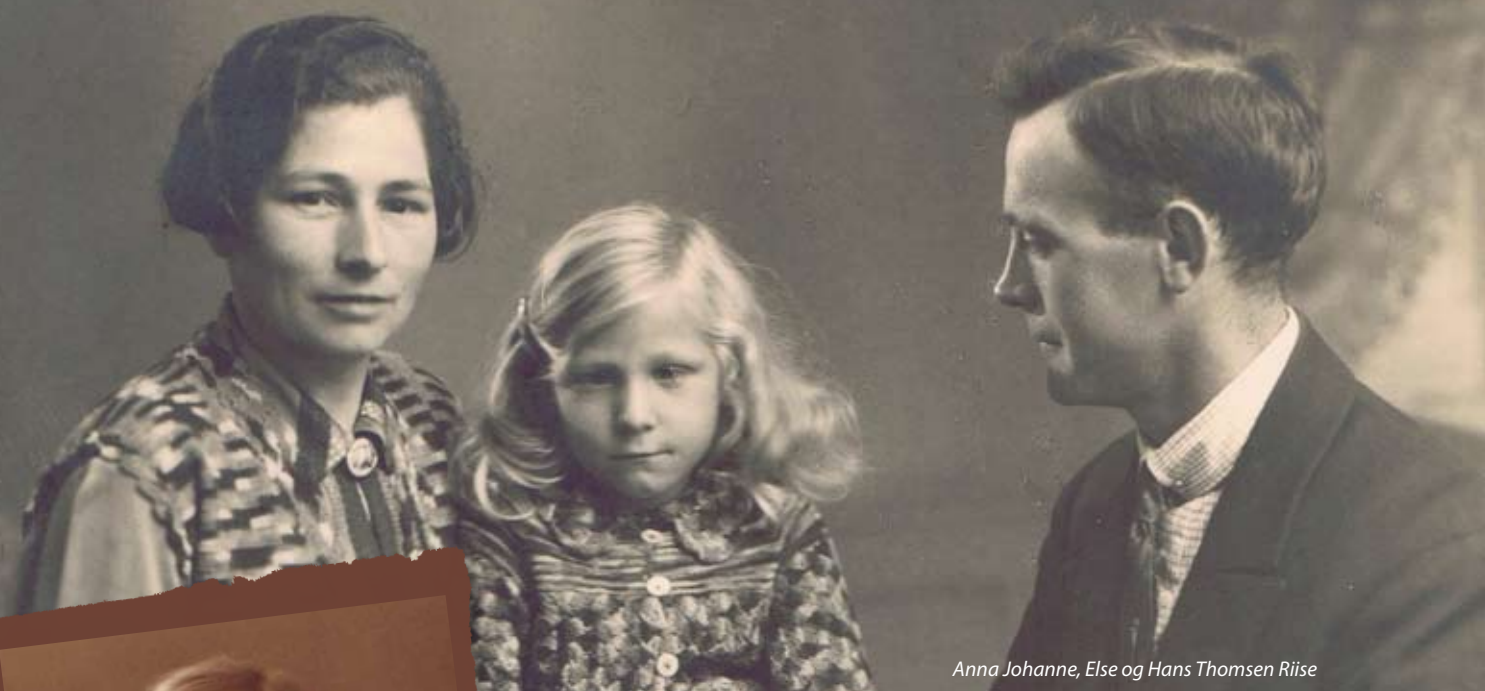
HANDI Forsikringservice anbefaler, at dem, der er på højeste eller mellemste førtidspension, starter en ATP-ordning. Som ny førtidspensionist er man allerede tvunget ind i ordningen.

Derudover anbefaler vi, at begge grupper tilmelder sig SUPP (Supplerende pension). Tilmeldingen foregår gennem din sagsbehandler i kommunen.

Dette kan dog i mange tilfælde ikke være nok til at udfylde "hullet" mellem din førtidspension og folkepension. Hvad kan du gøre ved det?

Ring til HANDI Forsikringservice på tlf. nr. 3635 9640, hvor vi sidder klar til at rådgive dig omkring dine muligheder for at lukke "hullet".

Anna Johanne, Else og Hans Thomsen Riise

Hej på redaktionen

Jeg har fået denne kopi fra min mor Janni Riise, som har renskrevet et gammelt notat fra min mormor. Min mormor fik en dengang kaldet åndssvag pige i 1920'erne, og hun beskriver, hvordan det var dengang at få et handicappet barn. Det er en meget rørende fortælling og samtidig fortæller den om de muligheder, der var. Derfor tænkte jeg, at I måske kunne være interesseret i den.

På redaktionen var vi ikke i tvivl. Det er en både tankevækkende og rørende beskrivelse af det at få et udviklingshæmmet barn. Vi synes, at alle bladets læsere skal have mulighed for at se den, så i dette og de to kommende blade bringer vi Elses historie. Hele historien samles til slut og kan læses på LEVs hjemmeside.

Tak til Janni Riise og Mie Skat Riise for historien om Else

Kapitel 1

En Mor fortæller

Jeg ligger her på Stege Sygehus. - Grundet på Pladsmangel er jeg havnet på Afd F, skønt det kun gjaldt en mindre Operation paa Foden. Da jeg ikke føler mig særlig syg, vil jeg bare slappe af, samt rigtig nyde den gode Pleje og Pasning de rare Sygeplejersker giver mig.

Hvor er det dejligt at blive puttet til Ro om Aftenen, at få rystet Hovedpuden og høre en mild Stemme spørge "Ligger De nu godt?". Alle er saa rare og venlige lige fra den lille Gangpige til Overlægen. Her er saa fredfyldt. Jeg gribes hurtigt af Sygehusatmosfæren, som er en hel lille Verden for sig.

Det er utroligt saa hurtigt Dagene gaar. Der sker noget hele Tiden, og man lærer at følge med i de forskellige Smaating.

Dagens største Oplevelse er Stuegangen!

Naar man hører Overlægens rungende Stemme kalde paa sine Damer, saa ved vi, vores Far er paa Vej. Jeg føler stor Tillid til Overlægens Dygtighed som Kirurg, og kan ikke tænke mig, at blive opereret af nogen anden Læge.

Der staar en dejlig Buket paa mit Bord - Fresier og Liljekonvaller - mine Yndlingsblomster. Jeg snuser til deres fine Duft og nyder det skønne Syn. Vore mange gode Venner tænker paa at glæde mig med Blomster og lækre Sager. Jeg bliver rigtig dygtig forkælet i denne Tid. Jeg maa tilstaa, jeg kan lide det!

Den første Nat, jeg laa her, kom en Barselpatient ind paa min Stue. Hun havde født en dejlig stor Dreng, som lidt senere kom ind for at lægges til sin Mors Bryst. Som han kunde sutte fra den allerførste Gang!

Da Stuegangen kom, lød det "Til Lykke". Da Overlægen spurgte, om det var et Ønskebarn, svarede den lykkelige Mor, at det gjorde lige meget, da de havde en af hver derhjemme. Tænk at eje tre raske, velskabte Børn, hvilken Rigdom! Mon hun forstod det? Det tages oftest som en Selvfølge, at Børnene er sunde og velskabte.

Jeg bare glædede mig til Tiden var inde og jeg skulde vugge vort lille Barn i mine Arme

Min Stue er nær Fødestuen, saa vi hører af og til en Mors Jamren under Fødselen samt Spædbarnets første Graad, naar det kommer til Verden. Livets store Under og en Mors lykkeligste Øjeblik.

Mine Erindringer begynder i Aaret 1925, hvor jeg er gravid for første Gang.

Da jeg var helt sikker og kunde fortælle min Mand om den store Glæde, der ventede os, var det som alt var anderledes. Alle Smaaærgelser blev til intet. Jeg bare glædede mig til Tiden var inde og jeg skulde vugge vort lille Barn i mine Arme.

Morgenkvalme og Opkast, hvad betød dog det? Det var jo bare forberedelser til det Store, der skulde ske mig til Sommer.

Det blev Foraar, og jeg blev fyldig og tung, alt som Tiden gik. En Dag sad jeg i Haven for at nyde det dejlige Solskin og den Plet af Vildnisset, som Svigermor havde hjulpet mig med at rense og plante til med forskellige Blomster. Og se, Krokus afløste nu Gækken, de stod der gule, blaa og hvide og fortalte om Sommerens snarlige Komme.

Det var paa Tide, at jeg fik saaet Blomsterfrø i Stenhøjen, som min Mand og Karlen havde haft saa stort Besvær med at lave. Der var tre store Sten lagt som en Kæmpehøj mellem to store Pæretræer. Jeg syntes, det passede saa godt til vort gamle Straatækte Stuehus.

Tiden nærmede sig efterhånden til, at jeg skulde føde. Den sidste Maaned føles vist lang for de fleste. Børnetøjet og den lille Seng var for længst parat. Jordemoderen havde sagt, det var klogt at være i Aktivitet, – med maade naturligvis – saa jeg passede til dels mit Hus og tog et lettere Nap med Havearbejdet.

Men en Aften begyndte Veerne saa smaat at indfinde sig, og der blev hentet Jordemor. Jeg kan saa tydeligt huske Karlens Ansigt, da han blev budt 2 Kr. for at køre med Jordemor. Han var ikke just begejstret for Jobbet, men Daleren fristede. Der blev sendt bud efter Svingermor og et Par Nabokoner. Det hørte med til en Barnefødsel dengang. Der skulle være en stor Gryde kogende Vand parat i Tilfælde af, at Lægen fik brug for Tangen osv. Endvidere tror jeg, den højt berømte Jordemorkaffe trak gevaldigt!

Det blev til mange Køreture frem og tilbage. Det vilde ikke rigtig blive til noget. Jeg ved nu, at jeg gjorde en stor Fejl ved ikke at slappe af og sove lidt imellem, men jeg var alt for ivrig og spændt til at indse det dengang. Andendagen hentede vi Doktoren, det første han fandt ud af var en Bækkenforsnævring. Jeg kendte ikke til, at jeg burde have søgt Lægen og faaet Bækkenet maalt. Nu var det for sent, og jeg maatte lide frygteligt, førend en lille Pige saa Verdens Lys – den 30 Juni.

Men Glæden var stor, vi havde faaet en lille levende Pige. Glemte var al Smerte, da jeg hørte hende græde. Men hvad var dog det? Hendes Mund blev helt skæv ved Graad, og saa frygtelig skeløjet, som hun var. Lidt ængsteligt spurgte jeg Jordemoderen derom. Det betød intet, mente hun, alle smaa Børn er lidt skeløjet, og det med munden fortager sig nok snart. - Vi slog os til Ro med det og nød Forældreglæden.

Mormor kom rejsende for at se sit første Barnebarn og pleje mig. Da meldte de første Bekymringer sig – Barnet vilde ikke sutte! Hun tog kun et par enkelte Drag, saa sov hun atter. Jeg havde faaet Besked om at amme hver anden Time, saa skulle den lille nok tage fra – men hver halve Time skreg hun som en besat, saa hun fik lov til at sutte, de faa Drag, hun kunde. Følgen blev, at jeg hurtigt blev gold, og saa maatte jeg til at koge blandet Mælk. Det blev ligeså besværligt. Barnet krævede lidt men tit, der var hverken Ro Dag eller Nat. Lægen, som jeg klagede min Nød til, kritiserede mig. Jordemoderen ligesaa. Det blev efterhånden lidt bedre, men Else, som hun nu hed efter Daaben, voksede og trivedes kun lidt.

Da hun var et halvt Aar, laa hun stadig som et lille Spædbarn, kunde ikke stables op med Puder, og Hovedet kunde hun slet ikke bære, det dinglede saa løst.

Vi syntes jo nok, at hun ikke var med som andre Børn, men der er jo saa megen Forskel paa Smaabørn.

Da kom Mormor på Besøg, og hun var klar over, at noget var forkert. Næste Dag fulgtes vi til Doktoren. Det var en kvindelig Vikar, der undersøgte Else, og hun mente, der var noget galt med Ryggen. Men nu skulde vi bare vente til Doktoren var hjemme igen, saa kunde vi spørge om hans Mening. Det var med Bekymring, vi nogle Dage senere lod vores Læge undersøge Else. Han rystede paa Hovedet, Ryggen fejler ikke noget, jeg tror, det er Fundanellen, som lukker sig for tidligt, sagde han, og vi fik forklaret, hvad Doktoren mente. Han var dog meget forsigtig i sine Udtalelser og foreslog, vi rejste til København til Specialisten paa Rigshospitalet for at høre hans Mening. - Jeg har glemt Professorens Navn, det kan vel også være lige meget, men hans Ord, denne forfærdelige Dom – Barnet er åndssvagt, der er intet at gøre – faa et andet Barn osv. Jeg tryglede, om han dog ikke kunde gøre bare lidt endda, give mig gode Raad for Pasningen, da hun var saa tynd. Der er en lille lammelse i Halsen, sagde han, derfor kniber det med at synke – men sørg for, at hun altid ligger lige – ingen Hovedpude eller sidder paa Skødet, saa kan De muligvis bevare Barnet en ret Ryg.

Jeg var mere end fortvivlet, jeg kunde ikke forstaa, hvorfor vores lille Pige skulde være åndssvag, hvor kunde Vorherre dog nænne det imod os, vi som havde glædet os saa inderligt til at blive Far og Mor? Hvad havde jeg dog gjort? Vi var jo hverken værre eller bedre, end som Folk er flest. - Og min kære lille Pige, sådan en Skæbne – uhelbredelig syg.

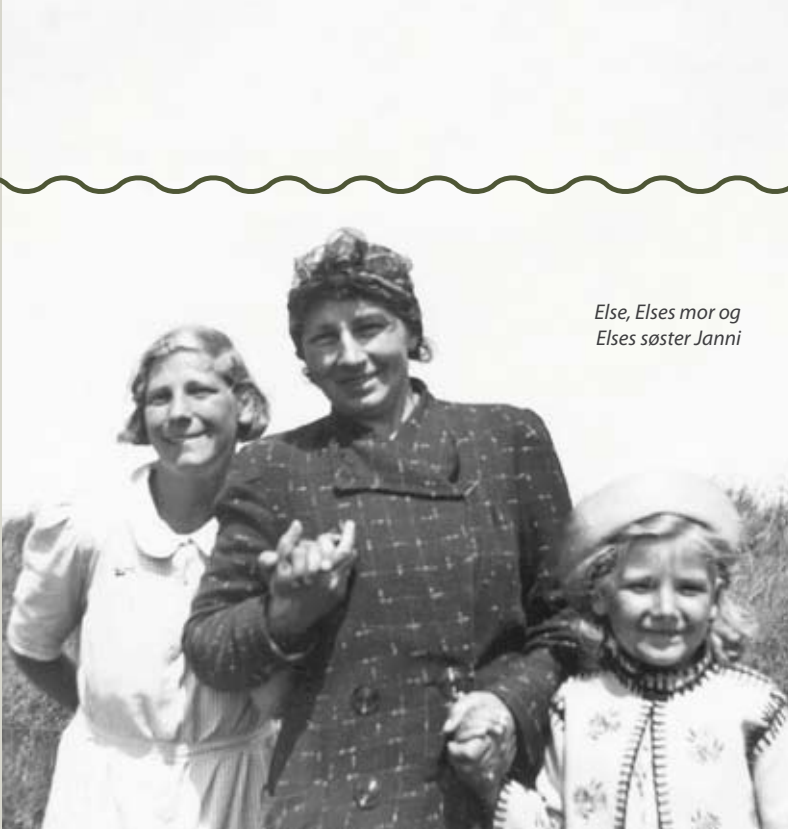
Der var mange Rejsende, jeg lagde Else i en Plaid paa Sædet. Da Kupeen var fuld, rejste jeg mig op og stod ved Vinduet. En Herre kom masende ind og forlangte, jeg skulde fjerne Barnet fra Sædet, "For De har jo ikke betalt Billet for Ungen", sagde han. "Nej, det har jeg ikke, men jeg har Billet for mig selv, og jeg skal nok staa op, saa længe der er Brug for Pladsen" svarede jeg. - Det lettede mig ligefrem lidt, at faa noget at blive vred over. Det var min første Kamp for lille Else.

Dagen efter gik Turen atter op til Doktoren, som jo fik Ret i sin Undersøgelse, han vilde bare have Professoren skulde afsige Dommen. De maa se at faa et andet Barn, sagde Dok. (samme Trøst som Professoren). Det håbede jeg selv at faa, men det kunde jo ikke hjælpe lille Else til at blive rask!

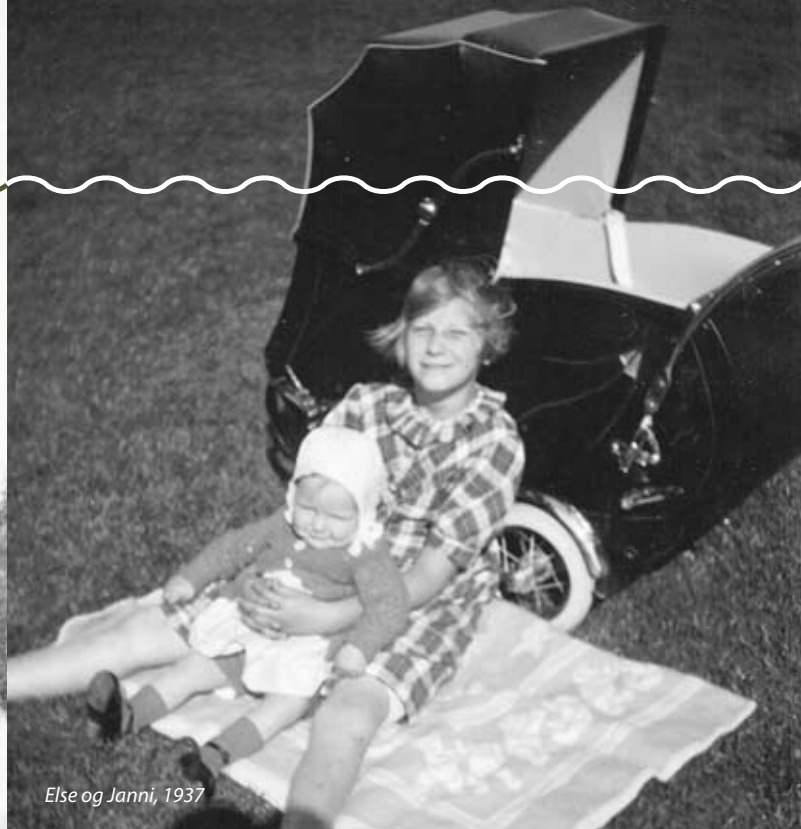
Da Else var omkring et Aar, laa hun stadig som et Spædbarn, dog kunde hun bruge Arme og Ben og var glad for at sprælle. Jeg tror ikke, hun kendte os, men hun var glad hver Gang, nogen sludrede og kiggede til hende – saa lo hun og smilede til os – et skævt Smil – ligesom ved Graad gik Munden langt til den ene Side.

*Hans Ord,
denne forfærdelige
Dom – Barnet er
åndssvagt, der er
intet at gøre*

Else, Elses mor og
Elses søster Janni

Else og Janni, 1937

Vi fik anskaffet en Kravlegaard med Madras i. Det var udmærket for Barnet. Efterhaanden lærte hun at arbejde sig om paa Siderne og om paa Maven.

Vi kunde se, det gav hende Kræfter at faa fat i Tremmerne. Vi anbagte Kravlegården i Haven, naar Vejret var til det. Frisk Luft og Solskin var jo ligeså nødvendigt for hende som andre Børn.

Det gik ligesom lidt bedre Aar, da hun begyndte at kravle. Vi syntes, det var et stort Fremskridt, og vi begyndte saa smaat at håbe, Professoren havde taget Fejl.

Vi syntes, vi maatte prøve at høre andre Lægers Mening om vor lille syge Pige, og jeg kom til at tænke paa Professor Hou-Jensen, som var min Fætter.

Jeg var lidt beklemmt ved at skrive til ham og bede, om jeg maatte komme derind og tale med ham samt vise ham Barnet. Jeg følte, at han stod saa langt over os. Det var en dum Tanke, han var lige saa god og ligefrem et Menneske, som han altid havde været. Berømmelsen gik ham aldrig til Hovedet. Jeg fik det kærligste Brev om, at vi var hjertelig velkommen.

Ja, vi blev godt modtaget også af Fruen, som straks tog sig kærligt af Else. Jeg talte længe med min Fætter efter, at han havde undersøgt Else. Han forklarede mig saa forståeligt, hvad det betød, når Fundanellen lukker sig for tidligt. Det er, som skal vi presse en større Cirkel ind i en mindre, lad os sige, det er tøj, det inderste vil da altid ligge i Folder. Ogsaa han rystede paa Hovedet, da jeg spurgte, om der ikke kunde gøres noget – opereres? Nej, hvad et Menneske mangler i Forstand, det kan ingen Magt på Jorden hjælpe for. Men kan hun dog ikke blive bedre? Komme til at gaa og tale lidt, spurgte jeg. Det mente han nok, Else kunde. Han foreslog Strandbade. I bor jo nær Stranden, men det skal være hele Aaret, saa naar Vejret og

Tiden ikke tillader det, kan I hente Vandet og temperere det, men husk: Det skal være frisk Vand hver Dag!

Jeg takkede for Besøget og den gode Forstaaelse, jeg havde mødt hos dem. Det var ligesom, jeg rejste lidt mere glad hjem. Nu skulde vi prøve de Bade. Maatte det dog bare hjælpe Else. Saa hun kunde komme til at gaa. Jeg syntes, det maatte betyde meget for hende, saa blev Livet dog ikke saa trist for hende.

Efterhaanden kunde hun sidde op, men det kneb stadig med at bære det lille Hoved

Det blev et stort ekstra Arbejde for min Mand, der i 2-3 Aar kørte de 2 km efter Strandvandet. Jeg syntes aldrig, jeg kunde overkomme at køre til Stranden med Else – men hvor var hun dog lykkelig for at pjaske i Vandbaljen, det blev snart hendes bedste Stund paa Dagen. Jeg tror, det gav hende Kræfter.

Efterhaanden kunde hun sidde op, men det kneb stadig med at bære det lille Hoved. Det hjalp ogsaa for én Ting til, nemlig med at sove. Et stort Plus for os alle tre.

Jeg var min Fætter dybt taknemlig for de gode Raad.

Han anbefalede ogsaa at give Else Bananer samt Saften af Citroner for Vitaminernes Skyld. Det var dengang helt nye Begreber. Ofte kneb det med at faa fat i Frugterne, da vi jo boede paa Landet. Men ogsaa for det, fik vi hjælp af flere rare Mennesker. Naar de rejste til Byerne, tog de bud med for os, saa Else kunde faa de for hende saa vigtige Stoffer.

Da Else var 3 Aar, var jeg gravid for anden Gang. Vi glædede os atter til at faa et barn, men denne Gang med en hvis Skepsis. Vi havde lært, at det ikke paa Forhaand er givet at faa et rask velskabt Barn.

Efter forskellige Drøftelser bestemte vi, at jeg skulle søge en Fødselsspecialist i København og føde derinde. Det blev til, at

Else og Janni, 1937

*Fra det Øjeblik
var det, som jeg
vidste, der var
Sorg for os også
denne Gang*

jeg skulle indlægges på Rigshospitalet en Måned førend Tiden for evt. at fremme Fødselen.

Alt saa lovende ud lige til den sidste Time, da kunde Hjertelyden ikke høres. Fra det Øjeblik var det, som jeg vidste, der var Sorg for os også denne Gang. Da jeg vågnede og fornam Stilheden blandt de assisterende Hjælpere, kunde jeg bare græde.

Jeg havde født en dejlig Dreng, men han var dødfødt. Ingen forstod hvorfor. De bad om Tilladelse til Obduktion, men fandt ikke Aarsagen. I min store Skuffelse, var jeg saa hjerteløs, at jeg ikke vilde se ham, hvad jeg har fortrudt bittert siden. Han var min Dreng, og jeg fornægtede ham i det eneste lille Øjeblik, jeg havde ham.

Da jeg var gjort i Stand, blev jeg kørt ind paa en stor Stue. Vi var vist 14 i alt. Kun paa min Tavle stod G og X, hvilket betød gift og dødt Barn - der stod vist U foran paa alle de andres Tavler, den ene var endda 4. Fødsel!

Det var en ren Tortur for mig - jeg følte mig ikke hjemme der, og saa tænke paa alle de Børn - mon ikke de fleste af dem var uønskede?

Men alting faar en Ende - også de 9 Dage. Jeg havde faaet et kært Brev fra min yngste Bror, som da var i lære, vedlagt Penge til Billetten hjem og med Ordre om at rejse paa 1. Klasse! Det var hans rørende Maade at trøste mig paa, og det gjorde mig godt.

Jeg nød virkelig at sidde på polstrede Sæder og spille fin Dame paa Hjemrejsen.

Jeg gjorde Ophold hos mine Forældre (i Næstved) for at faa Else med hjem. Mor havde tilbudt at passe hende den tid, jeg var i København. Elses Glædeshyl, da hun saa mig, rørte mig dybt.

For første Gang prøvede hun at sige Mor. Det blev til Am, men Meningen var der. Hun havde forstaaet at savne mig, hun ville ikke slippe mig af Angst for, at Mor skulde rejse fra hende igen.

Kære gode Mormor saa saa træt og udslidt ud. Else havde haft Kighoste i de 6 Uger. Det havde gjort det endnu strengere at passe hende, og Mor havde ikke nænnet at fortælle mig det i sine Breve.

Men nu skulde Else og jeg hjem til Far, som ventede os med stor Længsel. Det var aldrig saa rart at rejse med hende. Hun var tung at bære, og Folk stirrede altid efter os. Det har pint mig mange gange. Hvorfor kunde de ikke forstaa, at være aandssvag er at være syg og betragte det som Sygdom?

Vi talte ikke ret meget om vor lille Dreng. Vi prøvede paa at glemme de Maanedere.

Vi havde jo trods alt lille Else og hinanden at leve for. Else kravlede rundt i Stuen og begyndte at rejse sig op ved en Stol eller lignende - atter en lille Fremgang.

Hun kaldte nu sin Far for Ar og kunde sige ja og nej. Efterhaanden var vi helt fortrolige med, at Else var aandssvag, at hun ikke kunne komme sig, men derfor glædede vi os alligevel ved hver en lille Fremgang, hun gjorde.

Vi havde opgivet at konsultere flere Læger. Det ville blive det samme Svar, om vi saa søgte alle Læger i Verden. Ingen kunde hjælpe vores lille Pige.

Det var vist omkring 4 Aars Alderen, Else begyndte at give Slip og gaa selv - ikke ret godt, hun er aldrig naaet at blive Herre over sine Bevægelser. Hun færdes nærmest slingrende med Kroppen og fægtende med Armene, og saa styrter hun af sted.

FAMILIEN RIISES BLÅ BOG

Anna Johanne Riise (18.03.1900 – 22.05.1984) blev født Staunstrup i Lundby Stationsby på sydsjælland. Hun blev viet i Næstved den 18.11.1925 til Hans Thomsen Riise (23.03.1900 – 27.06.1986), født på Skovgaard på Bogø. De traf hinanden på Rødkilde Højskole i 1921.

I 1925 købte de gården Billegaard på Østerskov på Bogø. Det var en ret gammel gård, men med flid og sparsommelighed fik de udskiftet en ydermur ad gangen. De solgte den i 1960 og flyttede i et lille hus i Bogø by. De kom på Gammelmandshjemmet i Damsholte på Møn i 1982, hvor de også døde.

Else Riise blev født 30.06.1925 og døde 79 år gammel i 2004. Elses søster Janni blev født i 1933.

Det er utallige Gange, hun er faldet, hver Dag siden hun lærte at gaa. Selvfølgelig har hun maattet tage mange Skrammer og Knubs derved, men Børn falder let, og det gjorde Else også. Hun kunde hyle og skrige som en besat, naar det passede hende, men det var ligesom, hun ikke følte legemlige Smerter – eller hun vilde ikke vise det. Naar hun fik Tandpine, forlangte hun, at Doktoren skulde trække den Tand ud, og det skulde være aldeles omgående. Min Mand maatte altid med til de Besøg. Det magtede jeg ikke, for Else sad saa stiv som en Pind og gav ikke et Kny fra sig – hun ville ikke. Det var som, hun gjorde sit Ansigt helt stift.

Min Mand fik lavet en speciel Sadel til sin Cykel, som Else kunde sidde paa. Nu kunde vi lettere komme lidt rundt til Familien eller en lille Skovtur. Og hvor var hun lykkelig for de ture!

Vi havde en lille Hund – Perle. Den fulgte Else trofast i næsten 10 Aar. Hun legede ikke med den, den skulde bare følge efter hende.

Hun fik meget Legetøj, Dukkehus, Dukker og alt hvad vi kunde finde paa. Det saa ud til, hun var glad for at eje det, men lege med det, gjorde hun aldrig, for det skulle hele Tiden være som nyt. Ingen Skrammer eller flytten om paa Dukkemøbler, saa var hun helt ude af det. Vi forstod, det var noget, hun ikke kunde gøre for, saa efterhånden blev Legetøjet gemt væk. Det gjorde hende mere Fortræd end Glæde.

Men naar vi gav hende en Glashinkesten i flotte Farver eller et Nikkelspejl, saa pudsede og kiggede hun paa det, til der ikke var mere Glans tilbage. Det gjorde Lykke og kostede kun saa lidt. Doktoren sagde flere Gange gennem Aarene: "Sig til Fru Riise, naar De vil have sendt Else paa Hjem, saa skal jeg nok ordne det for Dem".

Mit Svar var altid: "Hendes Hjem er hos os, saa længe jeg kan passe hende".

Det saarede mig hver Gang, Doktoren kom med sit Tilbud. Vi kunde ikke tænke os, at sende Else bort. Hun var vores Barn, vi holdt ikke mindre af hende, fordi hun var aandssvag. Hun trængte jo netop derfor endnu mere til Kærlighed og Forstaaelse – og det mente jeg, ingen kunde give hende, som hendes Far og Mor.

Det var mig også en stor Glæde at pynte Else med pænt Tøj. Mormor strikkede de yndigste Børnekjoler til hende. Rød Farve gjorde mest Lykke, saa efterhånden var hun altid klædt i rødt. Om Kærligheden til den røde Farve kom af Historien om Rødhætte, ved jeg ikke, men den blev fortalt til de fleste Maaltider igennem mange Aar.

Det var det eneste Eventyr, hun kunde fatte. Der skulde lokkes for at faa hende til at spise.

Jeg er klar over, vi bedre kunde have Else hjemme, fordi vi boede paa en Gaard. Der var god Tumbleplads og et stykke Privatvej til Landevejen.

Vi havde heller ingen Trapper, hvilket vilde have været meget svært for hende at klare. Fra Køkkenvinduerne havde jeg Oversigt over hele Haven, saa jeg til Dels kunde følge, hvor hun var.

Regnvejrsmiddagene var de værste for os. Else vilde ud at trave, hvordan Vejret saa næsten var. Hun var aldrig forkølet eller syg. Det var som, hun var ekstra hærdet af at færdes saa meget ude.

Læs næste kapitel i Elses livshistorie i næste nummer

Mit Svar var altid: "Hendes Hjem er hos os, saa længe jeg kan passe hende"

ANNONCE

LEVs årsregnskab 2008

RESULTATOPGØRELSE FOR 2008		
	2008 kr.	2007 kr.
INDTÆGTER		
Kontingentindtægter	1.264.917	1.191.634
Modtagne midler	5.160.439	6.388.228
Aktiviteter	30.249.356	30.973.246
Projekter (excl. hensættelser)	2.913.710	3.390.210
Indtægtsdækket virksomhed	5.098.381	5.226.110
Finansielle indtægter	5.702.850	4.679.933
Indtægter i alt	50.389.653	51.849.361
UDGIFTER		
Aktiviteter	-37.418.622	-36.083.140
Projekter	-2.913.710	-3.390.210
Indtægtsdækket virksomhed	-5.258.074	-5.691.231
Medlems- amtskreds- og foreningservice	-1.259.218	-2.732.562
Tilskud	-1.028.184	-1.238.247
Oplysnings- og udvalgsarbejde	-5.724.309	-4.297.858
Administrationsomkostninger	-3.710.307	-3.970.380
Finansielle udgifter	-456.694	-414.977
Udgifter i alt	-57.769.118	-57.818.605
ORDINÆRT DRIFTSRESULTAT	-7.379.465	-5.969.244
Ekstraordinære indtægter	584.604	2.563.368
Ekstraordinære udgifter	-9.633.419	-7.662.500
Årets resultat	-16.428.280	-11.068.376
Som fordeles således:		
Henlæggelse til imødegåelse af tab ved salg af ejendomme	0	2.323.917
Overført til frie midler	-16.428.280	-13.392.293
I ALT	-16.428.280	-11.068.376

BALANCE PR. 31. DECEMBER 2008

		2008 kr.	2007 kr.
ANLÆGSAKTIVER			
Materielle anlægsaktiver			
Ejendomme (bofællesskaber m.v.)			
Ejendommens bogførte værdi	356.120.399		375.292.392
Øvrige aktiver i ejendomme	4.380.624	360.501.023	4.924.991
Kursusejendommen Råmosegård			
Ejendommens bogførte værdi	1		4.391.494
Øvrige aktiver i ejendommen	2.977.955	2.977.956	3.128.972
Finansielle anlægsaktiver			
Værdipapirer			
Obligationer	3.168		4.464.875
Aktier	414.994		0
Efterfinansieringslån ejendomme	4.108.670		4.611.048
Pantebreve	5	4.526.837	5
Legatmidler			
Legatmidler til legater med rentenydere	2.012.611		2.016.450
Legatmidler til særlige formål	4.205.461		3.946.950
Højskoler (tidligere Jubilæumsboligfonden)	548.937	6.767.009	548.937
Anlægsaktiver i alt		374.772.825	403.326.114
OMSÆTNINGSAKTIVER			
Tilgodehavende			
Debitorer	1.157.884		1.321.640
Forudbetalinger og deposita	355.205		311.974
Mellemregningskonti	22.785		1.925.780
Forsikringsengagement Codan	59.822		0
Særlige projekter - akkum. beholdning	1.523.462		128.048
Udlån til selvejende institutioner m.fl.	64.872	3.184.030	1.379.230
Likvide beholdninger		138.282	111.900
Omsætningsaktiver i alt		3.322.312	5.178.573
AKTIVER I ALT		378.095.137	408.504.686

BALANCE PR. 31. DECEMBER 2008

	2008 kr.	2007 kr.
PASSIVER		
Egenkapital		
Frie midler		
Bygge- og dispositionsfonden:		
Saldo 1/1 2008	13.647.170	27.039.463
Henlægges til tab ved salg af ejendomme	10.526.286	
Året's resultat	-16.428.280	-13.392.293
Bundne/disponerede midler		
Henlæggelser	4.948.381	15.089.351
Legatmidler til legater med rentenydere	2.012.611	2.016.450
Legatmidler til særlige formål	4.205.461	3.946.950
Højskoler (tidligere Jubilæumsboligfonden)	548.937	548.937
Egenkapital i alt	19.460.566	35.248.858
Gæld		
Langfristet gæld		
Ejendomme (bofællesskaber m.v.)		
Prioritetsgæld	283.700.438	292.348.527
Øvrige gældsposter	42.198.590	48.510.422
Kursusejendommen Råmosegård		
Prioritetsgæld	17.386.198	17.794.144
Øvrige gældsposter	235.902	104.662
Kortfristet gæld		
Diverse kreditorer		
Bankgæld	3.528.329	5.315.381
Amtskredsbank	5.753.261	4.728.971
Diverse kreditorer	771.974	554.909
Skyldig moms	564.544	376.269
Mellemregningskonti	62.697	0
Skyldige lønomkostninger	1.552.673	2.032.191
Hensættelser		
Hensættelser, diverse	1.356.503	1.362.304
Hensættelser, projekter	1.523.462	128.048
Gæld i alt	358.634.571	373.255.828
PASSIVER I ALT	378.095.137	408.504.686

Ledelsesberetning

Det ordinære driftsresultat i 2008 var -7,4 mio. kr., mens det samlede resultat var -16,4 mio. kr. De primære årsager hertil er tab ved salg af ejendomme samt reguleringer på de optagne indekslån i ejendommene. Dette utilfredsstillende resultatet erkendte Landsforeningen LEV i starten af 2008 og igangsatte derfor et større udredningsarbejde. Dette mandede ud i en række beslutninger, f.eks. besluttede Repræsentantskabet på sit møde i oktober 2008 en kontingentstigning på cirka 70% fra og med 2009. Andre beslutninger er taget af Hovedbestyrelsen, f.eks. salg til Djurslands Folkehøjskole af Landsforeningens kursusjendom på Råmosegård. Forretningsudvalget og sekretariatets ledelse har taget beslutninger på andre områder, og generelt får disse beslutninger først fuld effekt i løbet af 2009 og 2010.

Landsforeningen LEV har i 2008 således arbejdet aktivt på at forbedre resultatet af driften, men de tagne beslutninger har kun i begrænset omfang haft effekt i 2008. Den følgende gennemgang af de væsentligste økonomiske forhold inden for udvalgte virksomhedsområder fokuserer på de tagne beslutninger og deres positive effekter for økonomien i de kommende år.

GENEREL INTERESSEVARETAGELSE

I 2008 har Landsforeningen haft direkte nettoudgifter på ca. 7,6 mio. kr. til den generelle interessevaretagelse, som den er fastlagt i foreningens formålsbestemmelser. Den samlede indtægt ved kontingent, mærkesalg, arv, moms-kom-

pensation samt tips- og lotto udgjorde 6,4 mio. kr.

En stor opgave i 2008 var problemstillingen for de mennesker med udviklingshæmning, der reelt betaler for at arbejde på beskyttet værksted. Landsforeningen deltog i udarbejdelsen af en undersøgelse, der dokumenterede problemet. Der er ikke draget nogen politiske konsekvenser af undersøgelsen, hvorfor vi fortsat rykker for handling.

Valget til EU-parlamentet gav anledning til at påpege, at mange mennesker med udviklingshæmning ikke kunne udøve deres ret til at stemme pga. valgmaterialiets form. Regeringen fremsatte efterfølgende en lov, som gav alle mulighed for at få en medhjælper med ind i stemmeboksen. Det er selvfølgelig et skridt i den rigtige retning, men det ændrer ikke ved, at stemmesedlen kan gøres langt mere tilgængelig, sådan at alle borgere kan håndhæve deres ret til hemmelig afstemning.

Forældrebetalingen i særlige daginstitutioner viste sig at være en af de "skruer" mange kommuner bruger for at skabe ekstra indtægter. LEV har via de politiske kontakter fået taget problemet op i Folketinget, og ministeren har erkendt en uforklarlig stigning, og mange LEV-kredse har brugt ministerens svar til Folketinget til at påvirke de kommunale beslutninger.

I 2008 lykkedes Landsforeningen at få finansieret det såkaldte KLAP-projekt samt en opstartskonference. Projektets

formål er, at flere unge mennesker med udviklingshæmning får arbejde på det ordinære arbejdsmarked. Den særlige ungdomsuddannelse gør, at de unge kan få flere færdigheder rettet direkte mod det ønskede arbejde, og arbejdsgiverne får betalt behovet for støtte-timer. KLAP-projektet påpeger på hjemmeside og med hjælp fra tre projektsatte konsulenter de nye muligheder.

Repræsentantskabet holdt møde i oktober 2008 og besluttede bl.a., at standardkontingentet fra 2009 skal være årligt 300 kr. Man besluttede videre at forlænge repræsentantskabsperioden til fire år, hvilket giver Hovedbestyrelsen og Forretningsudvalget bedre muligheder for at drøfte og implementere politiske tiltag samt til at justere organisationen i forhold til prioriterede arbejdsområder og økonomi.

Forlagsvirksomheden udviste i 2008 en nettoudgift på 0,7 mio. kr. I slutningen af året fremsatte det eksterne annonce-salgsfirma, som Landsforeningen bruger til LEV-bladet, at de fra 2009 var nødsaget til at reducere den betaling, som Landsforeningen får ved annoncesalg med 0,2 mio. kr. Landsforeningen vurderer, om dette eventuelt skal føre til en udbudsforretning i 2010.

RÅDGVNING

Landsforeningen besluttede i efteråret 2008, at der var behov for at omstrukturere rådgivningsarbejdet. Landsforeningen nedlagde to faste stillinger og den i starten af 2009 vedtagne nye model betyder bl.a., at telefonrådgiv-

ningen vil blive varetaget af erfarent sekretariatspersonale, at der ved behov indkøbes ekspertbistand, og at der etableres et landsdækkende netværk af bisiddere, hvor første "hold" gennemførte det eksternt finansierede kursus i september 2009. Den nye model med lokalt placerede bisiddere vil forbedre Landsforeningens samlede rådgivningsindsats, hvortil kommer, at modellen efter sin implementering forventes at give en årlig besparelse på 0,5 mio. kr.

FORSIKRINGSSERVICE

Forsikringsområdet udviser et resultat på 1,0 mio. kr., og forsikringstagerne har generelt fået udvidet forsikringsdækningen uden præmieforhøjelser. Det forventes, at resultat bliver bedre i 2009, bl.a. fordi HANDI Forsikringservice er i dialog med flere kommuner om hjælperforsikring.

EJENDOMME (ekskl. kursusejendommen ved Råmosegård)

Landsforeningens ejendomsområde har stor betydning for den samlede økonomi. Det er derfor et fokuspunkt for Forretningsudvalget og sekretariatet at have komplet overblik over området, muligheder og risici. I foråret 2009 fik Hovedbestyrelsen således forelagt en analyse af ejendomsøkonomien i Landsforeningen.

Fra 2007 til 2008 er indtægterne i LEVs ejendomme faldet med 0,7 mio. kr. Dette skyldes, at der er sket et frasal, at udlejningen i flere utidssvarende ejendomme, hvor der ikke er kommunal husleje garanti, er vigende, og at Landsforeningen i flere år ikke har ladet huslejen stige i den takt, som vedligeholdelsesbehovet samt pris- og renteudviklingen argumenterede for. Det er med ejendomsøkonomianalysen

bestemt, at Landsforeningen skal have fokus på at varsle huslejestigninger, men selvfølgelig med hensyntagen til beboernes betalingsevne.

De direkte udgifter i LEVs ejendomme er fra 2007 til 2008 steget med 1,3 mio. kr. Stigningen skyldes primært det højere renteniveau, hvilket også kommer til udtryk i en stigning i årlig regulering af indeksslån på 0,6 mio. kr. Ejendommenes låneudgifter modsvarer af en indtægt i Landsforeningens regnskab; renteindtægten udgjorde i 2008 samlet 5,5 mio. kr., hvilket – som følge af den højere rente – er 1,3 mio. kr. mere end i 2007.

Landsforeningen oppebærer administrationshonorar for de ejendomme, der administreres i sekretariatet. Beløbet er i 2008 på samme niveau som i 2007. I nævnte ejendomsøkonomi-analyse er det beskrevet, at administrationshonoraret typisk er lavt i forhold til markedsniveauet. Landsforeningen oppebærer endvidere honorar i forbindelse med bygge- og større renoveringsarbejder. I 2008 har dette været beskedent, men det forventes, at Landsforeningen fra ultimo 2009 vil varetage flere byggesager, f.eks. i Bedre Boliger København.

I foråret 2008 blev det besluttet at udvide bemandingen på ejendomsområdet, sådan at man har ressourcer til både at vedligeholde, administrere, sælge og bygge nyt. Dette betyder, at der i regnskabet for 2008 fremstår en stigning på 1,1 mio. kr. i fællesudgifter på ejendomsområdet, hvori indgår en stigning i udgifter til ny ekstern ejendomsadministrator på 0,2 mio. kr. Det nye Ejendomsteam har i 2008 afsluttet en påkrævet oprydning og opbygget kompetencer, sådan at teamet har kunnet indgå i dialog omkring et to-

cifret antal konkrete byggeprojekter, der – som nævnt – vil give væsentlige indtægter i form af byggesagshonorarer fra ultimo 2009 og frem.

Det samlede ordinære resultat på ejendomsområdet er 3,0 mio. kr., men herfra skal trækkes 2,9 mio. kr., der årligt skal regnskabsføres fra 2006 til 2012 som følge af, at den årlige indeksregulering frem til 2006 medførte en teknisk opskrivning af ejendommenes værdi. Hermed udgør det ordinære resultat på ejendomsområdet 0,04 mio. kr.

I 2008-regnskabet er der optaget et netto-tab på salg af ejendomme på i alt 4,7 mio. kr. Landsforeningen har på tre solgte ejendomme haft en ekstraordinær indtægt på i alt 0,6 mio. kr., men dette overstiges af tab/forventet tab ved salg af to ejendomme i henholdsvis Tranekær og Løgstør.

Civilstyrelsen har godkendt, at Landsforeningen kan anvende midler fra Kristine og Chr. Poulsens legat til bygning af ejendomme til mennesker med udviklingshæmning. Det er endvidere i starten af 2009 aftalt med Københavns Kommune, at "indefrosne" midler fra Spaniensgadekollegiet kan anvendes til nybyggeri. Disse midler vil blive brugt til at medfinansiere det tocifrede antal byggesager, som der for nærværende er dialog om, og de frivillige midler vil optræde som ekstraordinære indtægter i Landsforeningens regnskab.

KURSUSEJENDOMMEN, RÅMOSEGÅRD

Fra 2008-regnskabet fremgår, at Landsforeningen på kursusejendommen ved Råmosegård havde et ordinært nettounderskud på 2,0 mio. kr. Det blev i 2008 besluttet at afhænde ejendommen til Djurslands Folkehøjskole for et

symbolsk beløb. Dermed fik højskolen adgang til et areal, der kan rumme det antal elever, der kan give en rentabel højskole drift. Som følge af højskolens økonomi, besluttede Landsforeningen, at højskolen ikke skulle overtage lånene i kursusejendommen. Salget skete pr. 1. januar 2009, sådan at Landsforeningens årlige udgifter som følge af dette "eventyr" er reduceret til renteudgifter ved nævnte lån på 1,2 mio. kr. I 2008-regnskabet er der optaget et ekstraordinært tab på 4,4 mio. kr.

PROJEKTER

I slutningen af 2008 lykkedes Landsforeningen med at opnå finansiering til det såkaldte KLAP-projekt og til en opstartskonference (se også under Generel interessevaretagelse). Opstartskonferencen blev holdt i starten af 2009, mens projektet løber i tre år fra maj 2009. I 2008 er der afholdt ikke eksternt finansierede udgifter på 0,1 mio. kr. til projektskrivning og møder med undervisnings- og beskæftigelsesministerierne.

I 2008 lykkedes det at opnå finansiering til en treårig mere intensiv satsning på at opbygge venskaber og struktur under Best Buddies. Der er fra november 2008 ansat en medarbejder på projektet, der således løber til og med oktober 2010. I forbindelse med udarbejdelse af ansøgning og forud for ansættelse af projektmedarbejderen har Landsforeningen i 2008 afholdt ikke eksternt finansierede udgifter på 0,1 mio. kr.

På det internationale projektområde yder Landsforeningen solidaritetsarbejde med etablering af forældregruppe og -organisationer i bl.a. Vietnam og Uganda. I 2008 medfinansierer Landsforeningen området med 0,2 mio. kr. Dette er en væsentlig forbedring i forhold til de foregående to til tre år. Det er i 2008 besluttet, at Landsforeningen

fremover skal fokusere på større projekter, der giver en bedre dækning af alle udgifter, der medgår til fagligt og administrativt at gennemføre projekterne. Det forventes derfor, at den positive resultatudvikling fortsætter i de kommende år, hvor Landsforeningen også vil vurdere muligheder for at påtage sig EU-projekter.

PERSONALE OG BASISFUNKTIONER

Sekretariatets ansatte udfører primært opgaver indenfor den Generelle interessevaretagelse og De særlige indsatsområder, så som forsikringservice, ejendomsområdet og de eksternt finansierede projekter. 2008 har været kendetegnet ved, at et større antal medarbejdere forlod organisationen, uden at alle stillinger er blevet genbesat, og at personaleressourcen er flyttet til områder, hvor der var et behov herfor, f.eks. ejendomsområdet og rådgivningen (se ovenfor). Sekretariatets ansatte har medvirket positivt under disse omstruktureringer, og det er på trods af de færre kolleger lykkedes at reducere merarbejdet til et rimeligt niveau.

Lønudgiften var i 2008 i alt 11,2 mio. kr., mens de ovennævnte tiltag betyder, at lønudgiften i 2009 er budgetteret til 10,7 mio. kr. Af lønudgiften på 11,2 mio. kr. vedrører 3,5 mio. kr. Generel interessevaretagelse og 4,4 mio. kr. De særlige indsatsområder. Resten på 3,3 mio. kr. er til de medarbejderressourcer, der bruges på basisfunktioner, så som økonomi, HR, IT og generel ledelse.

Basisfunktionerne udviser som nævnt en lønudgift på 3,3 mio. kr., hvortil kommer øvrig drift på (netto) 0,7 mio. kr. De samlede basisudgifter på 4,0 mio. kr. vurderes at være et passende niveau til understøtning af den omfattende faglige aktivitet under Generel interessevaretagelse og Særlige initiativer.

INDTÆGTER

I 2008 havde Landsforeningen indtægter på i alt 50,4 mio. kr. Størstedelen heraf vedrører dog konkrete projekter og aktiviteter, så som forsikrings- og ejendomsområder. De ikke specifikke indtægter i 2008 udgjorde 6,5 mio. kr., hvor følgende skal fremhæves.

2008-indtægten i form af midler fra tips og lotto var 3,8 mio. kr., hvilket svarer til 2007-niveauet. Danske Spil har udmeldt et fald i 2009, og der foregår via Danske Handicaporganisationer forskellige politiske tiltag, der skal sikre, at handicaporganisationerne tilgodeses for dette. Den på Repræsentantskabet besluttede kontingentforhøjelse giver fra 2011 Landsforeningen det maksimale beløb, man kan tildeles af den pulje, der stilles til rådighed for handicaporganisationerne.

I 2008 har indtægten i form af arv været meget beskedent. Landsforeningen betænkes fortsat i en række arvesager, men i 2008 blev ganske få boer afsluttet. Sagerne er dog nu så langt, at det forventes, at Landsforeningen i 2009 vil få udbetalt 4,0 mio. kr.

Kontingenterne udgjorde i 2008 i alt 1,3 mio. kr., hvilket er 0,1 mio. kr. mere end i 2007. Repræsentantskabet besluttede på sit møde i oktober 2008 som ovenfor nævnt en stigning af kontingentet. Standardkontingentet er 300 kr. årligt fra og med 2009, og det forventes at indtægten i 2009 vil blive i alt 1,9 mio. kr.

BEGIVENHEDER EFTER REGNSKABS-ÅRETS AFSLUTNING

Der er ikke indtruffet begivenheder, der påvirker årsrapporten for 2008 væsentligt.

ANNONCE

ANNONCE

Når systemet svigter

Min hjemmevejledning er blevet sat ned med 33 procent. Uden begrundelse. Det er ikke i orden

AF JOHNNY KOLD

Jeg er 40 år, lettere udviklingshæmmet og bor i min egen lejlighed i Egedal Kommune i Region Hovedstaden. I mange år adskilte mit liv sig ikke væsentligt fra andre udviklingshæmmede. Men i

efteråret 2007 tog det en ret voldsom drejning.

I sensommeren blev min mor alvorligt syg. Hun blev sendt fra det ene sygehus til det andet for til sidst at blive henvist til Rigshospitalet, hvor man konstaterede, at hun havde ret fremskreden kræft i leveren. Allerede i midten af oktober 2007 var det slut.

I perioden derefter blev mit liv mere og mere kaotisk, og når jeg henvendte mig til kommunen for at bede om hjælp, var det som at rende panden imod en mur. I tiden derefter gik jeg og blev mere og mere indelukket og ked af det. Jeg, der førhen havde været meget påpasselig med at holde mit hjem i nogenlunde orden, blev bedøvende ligeglad med om hele hjemmet "sejlede", og jeg følte mig meget svigtet.

Før forløbet med min mor havde jeg i rimelig grad styr på min budgetkonto, men også her væltede korthuset fuld-

stændig med et underskud på mange tusinde kroner til følge.

Til sidst væltede "læsset", og i desperation endte jeg med at gå til min kontaktkollega på arbejdet, som jeg snakker godt med og har tillid til. Hun blev direkte chokeret, da hun ikke anede, at jeg gik og havde det så skidt. Hun tog omgående kontakt til kommunen og konfronterede dem med, hvad hun havde fået at vide og krævede handling nu!

Modstræbende sendte kommunen få uger efter to kommunale hjemmevejledere hjem til mig, og de blev meget hurtigt klar over, at her skulle der altså gøres noget omgående. En ordning om hjemmevejledning blev sat i gang, men selv om det selvfølgelig er vigtigt at få handlet ind og gjort rent, føler jeg alligevel, at der manglede tid til det, som for mig var et af formålene med ordningen, nemlig at drøfte problemer.

Derfor var det også et hårdt slag i ansigtet, da jeg for nylig i forbindelse

med et handleplansmøde fik brev fra kommunen, hvori der stod, at de hidtidige seks ugentlige vejledertimer pr. 1. januar 2010 bliver reduceret til fire timer ugentlig. Ikke alene jeg, men også mine to faste hjemmevejledere rystede på hovedet af beslutningen, som heldigvis har bekræftet mig i, at jeg ikke står alene med min frustration over reduktionen. For som en af dem sagde i forbindelse med handleplansmødet, så har jeg brug for ledsagelse til kontrol-tjek for min lungesygdom på Frederikssund Hospital, hvor jeg går til kontrol en gang om året, da lægerne har det med at bruge mange svære ord.

I skrivende stund har jeg i tæt samarbejde med hjemmevejlederne og min kontaktkollega på jobbet besluttet at anke kommunens afgørelse. Jeg håber, at kommunen kommer til fornuft.

Mit liv blev mere og mere kaotisk, og når jeg henvendte mig til kommunen for at bede om hjælp, var det som at rende panden imod en mur

SMÅ ANNONCER

SMÅ ANNONCER

SMÅ ANNONCER

SMÅ ANNONCER

SMÅ ANNONCER

Støt LEV

✿ støt dig selv

✿ støt udviklingshæmmede

Bliv medlem af LEV og få gratis rådgivning, kurser og viden om dit barns handicap, hvad du som forælder kan gøre for at hjælpe dit barn, og hvad du kan gøre for at hjælpe dig selv og andre familier med et udviklingshæmmet barn.

Vi tilbyder følgende typer medlemskaber:

Enkelt medlem	300 kr. pr. år
Enkelt u. blad	175 kr. pr. år
Parmedlem	425 kr. pr. år
Parmedlem u. blad.....	250 kr. pr. år
Pensionist/studerende	150 kr. pr. år
Pensionistpar/studerendepar.....	225 kr. pr. år
Pensionist/studerende u. blad.....	75 kr. pr. år
Livsvarigt medlem	3.500 kr.
Forening.....	800 kr. pr. år
Guldmedlem	10.000 kr.
Abonnement.....	300 kr. pr. år

Du kan melde dig ind i LEV ved at ringe på tlf. 3635 9696, sende en e-mail til lev@lev.dk eller direkte fra LEVs hjemmeside www.lev.dk

Ny i LEV

Katja Aarkrog Langtoft begyndte den 1. september som kontormedarbejder i Landsforeningen LEV. Hendes arbejdsopgaver er blandt andet HANDI Forsikringservice samt medlemskartotek, herunder oprettelse af nye medlemmer, og kredsservice.

Katja Aarkrog Langtoft er HHX-uddannet. Hun har arbejdet i en televirksomhed i fire år, blandt andet som fast kontaktperson til flere store virksomheder. Har derudover også haft med detailhandel at gøre.

Katja Aarkrog Langtoft er 27 år og bosiddende i Ballerup.

Brug for hjælp til at mainstreame handicapområdet?

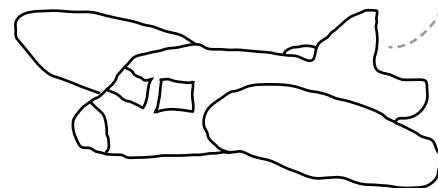
Projekt Mainstreaming af handicapområdet er slut, men det er arbejdet med at mainstreame handicapområdet ikke. Hvis dit handicapråd gerne vil høre mere om, hvordan kommunen kan mainstreame handicapområdet, så tilbyder CLH nu at komme ud og fortælle om det, skriver Center for ligebehandling af handicappede på deres hjemmeside.

Mainstreaming af handicapområdet handler om at få kommunens medarbejdere til at huske handicapaspektet i alle de opgaver, som vedrører borgerne.

I projektforsløbet blev der udviklet en række værktøjer, som de kommunale medarbejdere og andre kan bruge for at sikre at handicapaspektet indtænkes. For eksempel er der værktøjer, der skal sikre, at arrangementer, hjemmesider og bygninger gøres tilgængelige for alle.

Andre værktøjer skal sikre, at handicapaspektet indtænkes på det organisatoriske niveau i kommunen, som f.eks. at handicapaspektet indarbejdes i sagsfremstillinger til de politiske udvalg eller i planlægningen af kommunale projekter, tiltag og initiativer.

Tilbuddet om afholdelse af workshop, oplæg og anden vejledning er gratis, men kommunen/handicaprådet skal betale for medarbejderens transport. Læs mere om tilbuddet på www.handicapmainstreaming.dk

Hvordan rejser man som bevægelseshæmmet

Københavns Lufthavn har på sin hjemmeside publiceret en artikel, der i tekst og billeder fortæller om lufthavnens service til bevægelseshæmmede.

Formålet med artiklen er at informere om, hvordan man som bevægelseshæmmet rejser ud i verden fra Københavns Lufthavn. Læs artiklen her: <http://www.cph.dk/CPH/DK/PRESSE/Nyheder/2009/prm.htm>

KNUS-træf

på Sundbyvang i København

Den 29. oktober er der KNUS-træf igen – KNUS er Kulturengagerede Nordiske Udviklingshæmmedes Samvirke. KNUS-træffet er en kulturel aktivitetsdag, hvor man kan se og opleve, hvad der bliver arbejdet med rundt omkring af kunst, musik, teater og meget mere. Efter flere år i Odense, afholdes KNUS-træffet på Sundbyvang i København for andet år. På hjemmesiden www.knus.nu kan man læse meget mere om arrangementet og tilmelding.

Diskrimineret af loven

Lisbeth Jensen, formand for ULF, tabte i slutningen af september i Vestre Landsret sin sag om retten til at modtage sygedagpenge fra sit job med løntilskud – en sag hun ellers i første omgang havde vundet i byretten.

Den dom ankede Horsens Kommune og vandt altså, således at Lisbeth Jensen kun er ligeværdig arbejdstager, når det kommer til pligterne - at betale - men ikke når det kommer til rettighederne - Lisbeth Jensen har således ligesom alle andre lønmodtagere pligt til at betale arbejdsmarkedsbidrag.

LEV udtalte efter dommen i en pressemeddelelse, at når arbejdsgiveren har ret til at opføre sig diskriminerende, så er det lovgivningen og ikke arbejdsgiver, den er gal med. LEV vil derfor i den kommende tid arbejde på, at dommen får et politisk efterspil.

ULF åbner seksualrådgivning

Udviklingshæmmedes Landsforbund, ULF, har åbnet en seksualrådgivning for mennesker med udviklingshæmning.

På ULF's seksualrådgivning kan mennesker med udviklingshæmning spørge til alt omkring seksualitet og få gode råd og vejledning. Det er også muligt for familiemedlemmer, pædagoger og speciallærere, der arbejder med mennesker med udviklingshæmning, at tage kontakt til rådgivningen.

Besøg ULF's seksualrådgivning her: www.ulf.dk/seksualraadgivning

TIDLIGERE K-MINISTER:

VK svigter de svageste

Regeringen svigter de allersvageste danskere og går mere op i at forkæle middelklassen med velfærdsgoder. Sådan lyder den barske kritik fra den tidligere konservative finans- og socialminister Palle Simonsen i en ny bog med Palle Simonsen om 40 års socialpolitik og indsatsen for samfundets udsatte. (Palle Simonsen var formand for Det Centrale Handicapråd indtil juli 2004, red.)

Bogen om Palle Simonsen, der er skrevet af journalist Trine Munk-Petersen, bærer titlen "Gemt - eller glemt. Alle har ret til at være med" og er udkommet på bogforlaget Frydenlund.

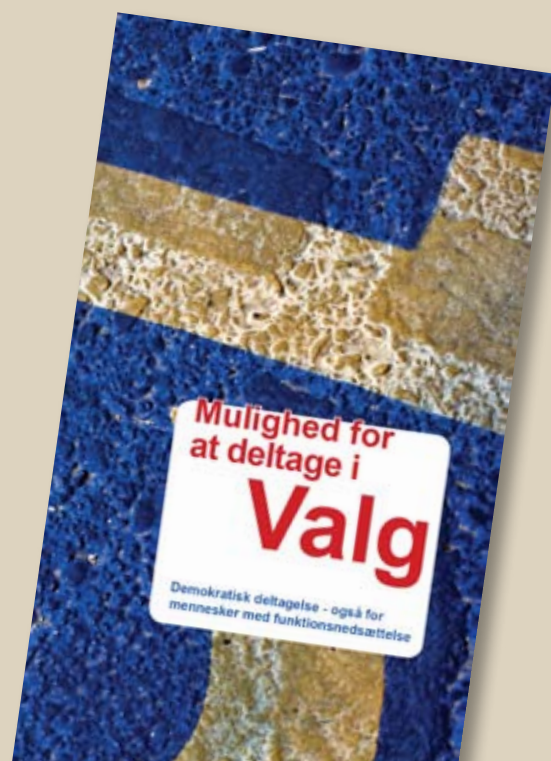
Folder om VALG

At kunne deltage i demokratiet er en fundamental del af medborgerskabet. Derfor er det vigtigt, at mennesker med funktionsnedsættelse har lige adgang til politisk information. Det betyder blandt andet, at man kan deltage i valghandlinger som politiske møder, debat og stemmeafgivning. Center for Ligebehandling af Handicappede (CLH) har derfor gennemført et større projekt om tilgængelighed til valg for mennesker med funktionsnedsættelse.

I den forbindelse har CLH udarbejdet en folder til de politiske partier, der sætter fokus på, hvordan partierne sikrer, at mennesker med funktionsnedsættelse kan deltage i partiernes politiske aktiviteter. Folderen giver nogle overordnede idéer til, hvordan partierne kan gøre deres arrangementer, websider og skriftlige materiale tilgængelige for mennesker med forskellige funktionsnedsættelser.

Folderen er tænkt som en overordnet introduktion til arbejdet for bedre tilgængelighed, men henviser til flere guider med grundig information om at arbejde med tilgængelighed for mennesker med funktionsnedsættelse.

Folderen er sendt til de politiske partier og deres partikontorer rundt om i landet og er samtidig tilgængelig på CLH's hjemmeside www.clh.dk under publikationer/pjecer.

Kommunekredse

LANDSFORENINGEN LEV:

– udvikling for udviklingshæmmede

LANDSFORMAND:

Sytter Kristensen
Tlf. 5927 7323, fax 5920 9652
e-mail: sk@lev.dk

NÆSTFORMAND

Kitt Boel
Tlf. 8628 0925
e-mail: koltvej_35@adslhome.dk

LEV-BLADET:

Nr. 6/58. Årgang 2009
ISSN: 1903-7937

PROTEKTOR:

Hendes Majestæt
Dronningen

MEDLEM AF:

Inclusion International
NSR – Nordisk Samarbejdsråd

LANDSKONTOR:

Kløverprisvej 10 B, 2650 Hvidovre
Telefon: 3635 9696
E-mail: lev@lev.dk
Web: www.lev.dk

KONTOR- OG TELEFONTID:

Mandag til torsdag: 9.00-16.00
Fredag: 9.00-13.00

GIRO:

5 49 00 06 (kontingent)
2 00 10 04 (gaver og bidrag)

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR:

Sytter Kristensen

REDAKTION:

Arne Ditlevsen, Sytter Kristensen,
Lasse Rydberg, Hans Andersen

FORSIDFOTO:

Hans Juhl

STOF TIL BLADET SENDES TIL:

Kløverprisvej 10 B, 2650 Hvidovre
Telefon: 3635 9696
Telefax: 3635 9697
E-mail: redaktion@lev.dk
Indsendte bidrag afspejler ikke
nødvendigvis LEVs holdninger.

DEADLINES:

LEV 7/09 udkommer medio
november, deadline 20. oktober 09
LEV 8/09 udkommer medio
december, deadline 17. november 09

ANNONCEEKSPEDITION:

Damgårdsvvej 46, Gram
8660 Skanderborg
Tel. 8793 3788
Email: fl@flreklame.dk

OPLAG:

9.400 stk.

TRYK:

Glumsø Bogtrykkeri

LAYOUT:

Synergi
Telefon: 7027 9003

LEVS RÅDGIVNINGSTJENESTE:

Mandag, tirsdag, onsdag:
10.00 - 12.00
Torsdag, fredag, lørdag, søndag:
Lukket
Ring 8038 0888
(LEV betaler samtalen)
E-mail: raadgivningen@lev.dk

Assens/Middelfart/Nordfyn

Ingrid Rasmussen
Tlf: 6445 1562
e-mail: ingrid.rasmussen@kabelmail.dk

Bornholm

Svend Pedersen
Tlf. 5695 6326
e-mail: svend_p@tiscali.dk

Billund

Kristen Haubjerg
Tlf. 7532 1119
e-mail: elsemarie.kristen@mvb.net

Brøndby/Ishøj/Vallensbæk

Torben Olsen (kontaktperson)
Tlf. 3647 0212
e-mail: torbenogsus@olsen.mail.dk

Dragør-Tårnby

Alex Dufrenne
Neelsvej 5
2791 Dragør
e-mail: alex.dufrenne@mail.dk

Egedal

Jane Villemoes
Tlf. 4031 7597
e-mail: janevillemoes@msn.com

Esbjerg/Fanø

Carl Henning Møller
Tlf. 7514 2879
e-mail: chm@kreds.lev.dk

Favrskov - Skanderborg

Jytte B Sørensen
Tlf. 8622 4631
e-mail: jytte.soerensen@kreds.lev.dk

Faxe

Vakant

Fredensborg/Humblebæk

Michael Willenbrack
Tlf. 4848 0031
e-mail: michael.willenbrack@tdcadsl.dk

Frederiksberg

Ejvind Wilms
Tlf. 3321 7002
e-mail: ejvind.wilms@kreds.lev.dk

Frederikshavn/Læsø

Tove Nørgaard Jensen
Tlf: 9829 2186
e-mail: frugthaven10@jensen.tdcadsl.dk

Frederikssund

Astrid Schøbel
Tlf. 4731 4815
e-mail: astrid@schoebel.dk

Furesø

Sine Holm
Tlf. 4498 4454
e-mail: sine@biomerieux.dk

Fåborg/Midtfyn

Ulla Stick
Tlf. 6268 1987
e-mail: ulla.stick.kredslev@mail.dk

Gentofte

Alice Hasselgren
Tlf. 4364 6467
e-mail: alice.hasselgren@mail.dk

Gladsaxe

Mads Rimmen
Tlf. 3513 4419
e-mail: mads.rimmen@vip.cybercity.dk

Greve

Sten Holst
Tlf. 4390 3306
e-mail: sten.holst@mail.dk.

Gribskov

Vakant
Kontakt Stig Christensen, LEV
Tlf. 3635 9696
e-mail: sc@lev.dk

Guldborgsund

Tina Farinha
Tlf. 2625 0800
e-mail: farinha@mail.dk

Haderslev

Solvej Laugesen
Tlf. 7484 1665
e-mail: solvej@dlgmail.dk

Halsnæs

Rita Simonsen
Tlf. 4971 9471
e-mail: ritas@os.dk

Hedensted/Horsens

Mikael Bisted
Tlf. 7568 1227
e-mail: stened@mail.dk

Helsingør

Jacob Svendsen
Tlf. 4922 6162
e-mail: jacob.svendsen@pol.dk

Herlev

Marianne Ulrich-Jørgensen
Tlf. 4491 9168
e-mail: ml.ulrich@privat.dk

Herning/Ringkøbing/Skjern

Inge-Lise Pilgaard
Tlf. 9719 1910
e-mail: inge-lise.pilgaard@kreds.lev.dk

Hillerød/Allerød

Dorthe Kann
Tlf. 4826 1050
e-mail: kannrose@post8.tele.dk

Hjørring/Brønderslev/Jammerbugt

Fridolin Laager
Tlf. 9847 9116
e-mail: laager@mail.dk

Holbæk

Morten Løvschall
Tlf. 5917 3917
e-mail: morten@lovschall.name

Holstebro

Jørgen Bloch Lauritsen
Tlf. 9749 1629
e-mail: bloch@adslhome.dk

Hvidovre

Vakant
Kontakt Stig Christensen, LEV
Tlf. 3635 9696
e-mail: sc@lev.dk

Høje Taastrup

Asger Høg
Tlf. 4656 3710
e-mail: ahog@tdcadsl.dk

Hørsholm

Flemming Sundt
Tlf. 4586 1707
e-mail: connie@poulsen.mail.dk

Ikast-Brande

Tove Carlson
Tlf. 9725 2058
e-mail: mail@t-carlson.dk

Kalundborg

Pia Schmidt
Tlf. 2012 3383
e-mail: pl@schmidt.mail.dk

Kolding

Grethe Blond
Tlf. 7551 8263
e-mail: hcb220238@mail.tele.dk

København

Steen Stavngaard
Tlf. 3646 3783
e-mail: ss@sankt-anna.dk

Køge

Frank Poulsen
e-mail: lev.frank-poulsen@mail.dk

Lejre

Bjørn Lykke Sørensen
Tlf. 4648 0976
e-mail: lykke.soerensen@privat.dk

Lemvig

Anette Broe Henriksen
Tlf. 9782 2768
e-mail: anette.broe@kreds.lev.dk

Lolland

Gyrithe Sidor (kontaktperson)
Lavendelvej 11
4920 Søllested

Mariager Fjord/ Vesthimmerland/Rebild

Ella Holm Hansen
e-mail: eh@ellaholmhansen.dk

Morsø

Lone Øst
Tlf. 9776 4698
e-mail: zenofexxx@sol.dk

Nyborg/Kerteminde

Laurits Nielsen
Tlf. 6534 1509
e-mail: lauhed@mail.dk

Næstved

Laëtitia Taylor
Tlf. 2349 1131
e-mail: LEV_naestved@yahoo.dk

Odder/Samsø

Finn Thranum
Tlf. 2177 1622
e-mail: finnthranum@ofir.dk

Odense

Flemming Larsen
Tlf. 6616 7203
e-mail: stegsted@gmail.com

Odsherred

Bjarne Milandt Petersen
Tlf. 5993 0798
e-mail: bmilan@nyka.dk

Randers

Preben Schmidt
Tlf. 8640 2217
e-mail: preben@achtenschmidt.dk

Ringsted

Mona Williams
Tlf. 5764 3584
e-mail: williamsz@ofir.dk

Roskilde

John Møller
Tlf. 4632 7632
e-mail: john_moller1@msn.com

Rudersdal

Claus T. Hansen
e-mail: cth@cubizz.com

Rødovre

Irene Schimmell
Tlf. 3670 6492

Silkeborg

Anders Christensen
Tlf. 8684 6221
e-mail: jagachristensen@hotmail.com

Skive

Inge Vibeke Hahn
Tlf. 9753 5727

Slagelse/Sorø

Niels Gerner
Tlf. 5852 6320
e-mail: kirsten@gerner.dk

Solrød

Ove John Nielsen
Tlf. 5614 2133
email: ojn@privat.dk

Stevns

Susanne K. Pedersen
Tlf. 5650 4315
e-mail: sanand@mail.dk

Struer

Palle Olsen
Tlf. 9785 3815
e-mail: palle.olsen@kreds.lev.dk

Svendborg/Langeland

Frank E. Jensen
Tlf. 6222 1490
e-mail: edelberg@stofanet.dk

Sønderborg

Jonna Rasmussen
Tlf. 7443 3665

Thisted

Vakant

Tønder

Jens Ellekjær
Tlf. 7472 4094
e-mail: je@kreds.lev.dk

Varde

Ellen Højberg
Tlf. 7524 1260
e-mail: hoejberg@tele2adsl.dk

Vejen

Finn Nygaard
Tlf. 7552 4740
e-mail: finn@asbovej.dk

Vejle

Kirsten Sørensen (kontaktperson)
Tlf. 7573 5809
e-mail: ksorensen@stofanet.dk

Viborg

Henning Hansen
Tlf. 8669 9797

Vordingborg

Sven Ove Hansen
Tlf. 55814967
e-mail: sven.ove.hansen@kreds.lev.dk

Ærø

Susanne Jørgensen (kontaktperson)
Tlf. 6253 3319
e-mail: bs@hus.dk

Åbenrå

Magny Jønch
Tlf. 7452 6472
e-mail: magnyjjonch@webspeed.dk

Ålborg

Annette Andreasen
Tlf. 9814 4714
e-mail: a.andreasen@home3.gvdnet.dk

Århus/Norddjurs/Syddjurs

Jan Kristensen
Tlf. 8628 0925
e-mail: jankr@dadlnet.dk

Angelmanforeningen i Danmark

Lars Bo Warnisch
Tlf. 2224 8773
e-mail:
angelmanforeningen@gmail.com
www.angelman.dk

Cri du Chat Foreningen

Birthe Villani
Tlf. 8611 8887
e-mail: villani@mail1.stofanet.dk
www.criduchat.dk

Danske Døvblindfødtes Forening

Vibeke Faurholt
Tlf. 9885 4332
e-mail: faurholt@mail.tele.dk
www.danskdbf.dk

Dansk Forening for Tuberøs Sclerose

Liselotte W. Andersen
Tlf. 8627 7714
e-mail: brandersen@webspeed.dk
www.tuberoessclerose.dk

Den danske CDG-forening

Pia Seitzberg
Tlf. 3512 5125
e-mail: johnnymadsen@email.dk
www.cdg.dk

Foreningen Handicappede Børn Uden Diagnose

Anja Grevinge
Tlf. 4465 8384
e-mail: grevinge@ab-bolignet.dk
www.hbud.dk

Landsforeningen for Rubinstein-Taybi Syndrom

Claus Jørgensen
Tlf. 4018 4050
e-mail: georgsholm@mail.dk
www.rubinstein-taybisyndrom.dk

UniqueDanmark

Dorte Vestergren Møller
e-mail: dorte@uniquedanmark.dk
www.uniquedanmark.dk

Kristelig Handicapforening

Ove Nielsen
Tlf. 9235 2166
e-mail: info@klokkebjerg.dk
www.kh.dk

Landsforeningen Downs Syndrom

Brita Mannick Laursen
Tlf. 9749 6688
e-mail: ulbrit@tele.dk
downssyndrom@downssyndrom.dk
www.downssyndrom.dk

Landsforeningen for Fragilt X syndrom

Helle Hjalgrim
Tlf. 4448 5808
e-mail: helle.hjalgrim@dadlnet.dk
www.fragiltx.dk

Dansk Forening for Williams Syndrom

Michael Lauridsen
Tlf. 6441 5391
e-mail: williamssyndrom@mail.dk
www.williams-syndrom.dk

LUMA – Landsforeningen der arbejder for Udviklingshæmmede Med Autisme

Henrik Sloth
Tlf. 4453 0697
e-mail: luma@lumaweb.dk
www.lumaweb.dk

Landsforeningen for Prader-Willi Syndrom

Børge Troelsen
Tlf. 8629 2141, Fax 8629 2191
e-mail: b.troelsen@email.dk
www.prader-willi.dk

Landsforeningen for Sotos Syndrom

Yvonne Wounlund
Tlf. 6447 1090
e-mail: yvonne-wounlund@mail.dk
www.sotos.dk

Landsforeningen Rett Syndrom

Winnie Pedersen
Tlf. 7020 2053
e-mail: post@rett.dk
www.rett.dk

ULF – Udviklingshæmmedes Landsforbund

Lisbeth Jensen
Tlf. 7572 4688, Fax 7572 4633
e-mail: ulf@ulf-web.dk
www.ulf-web.dk

KNUS

Lene Bang Larsen
Tlf. 3649 0899
e-mail: lene@knus.nu
www.knus.nu

Copyright:
LEV må gerne kopieres og på anden måde anvendes, hvis kilden tydeligt angives.
Et eksemplar af den pågældende publikation bedes tilsendt LEVs redaktion.
ISSN 1903-7937

ANNONCE

ANNONCE

Som pårørende til udviklingshæmmede og medlem af LEV kan du opnå gode rabatter på dine forsikringer hos Codan. Ring og hør mere på 33 55 55 55.

DET HANDLER JO BARE OM AT LEVE

LEV og Codan har sammen udviklet en række forsikringer, der er specielt tilpasset handicappedes og udviklingshæmmedes behov.

Vi kalder dem **HANDI** forsikringer

Du får f.eks. med HANDI hændelsesforsikring en række fordele i forhold til andre ulykkesforsikringer.

Blandt andet dækning af brilleskader, tandskader og knoglebrud, og så kræves der ingen helbredsoplysninger.

Ring nu til LEV og hør mere om alle HANDI forsikringerne, og hvordan vi hjælper dig med at forsikre det liv, du lever.

Al henvendelse til: Landsforeningen LEV,
Kløverprisvej 10B, 2650 Hvidovre, Tlf. 3635 9696